

Mladika

leto V.

• maj 1961

• štev. 5

IZHAJA V SAK MESEC
RAZEN V JULIJU IN AVGUSTU

Uredil

JOŽE PETERLIN

Opremil

ING. FRANKO PISCANC

VSEBINA

Jože Peterlin: Novi Marijin prosvetni dom	61
Bruna Pertot: Poletna noč	62
Jože Peterlin: Kako je rasel Marijin dom	62
M. P.: Pesem mladine	64
Stanko Janežič: Klic po veselju	64
B. P.: Da bi bili eno	65
Stanko Janežič: Crički	65
Bruna Pertot: Spomin, Večer v gozdu	65
Jože Peterlin: Brunu Pertot, Moja pomlad	66
Lev Detela: Pod božjimi sulicami	66
Edi Daneu: Steverjan	67
A. B.: Skozi ideološka očala	68
Franc Mljač: Slovenski študentje v Trstu	69
Miško Maček: Pesmi	72
Dr. M. P.: Človek, veselje, Bog	73
Griša Mikuž: Lepota	74
Knjižice, Ameriški igralci v Trstu	74
Jože Pirjevec, Ekhnaton	75
Saša Rudolf: Filmski festival v Cannesu	77
Radijski program	78
A. T.: Ponavljanja iger	78
Danilo Lovrečič: Odstavki	80

Revija izdaja in urejuje uredniški odbor. Uredništvo in uprava: Trst, via Trento 2 — Gorica, Riva Piazzutta 18

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Poštni čekovni račun št. 11-975

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Celovec, 27. 4. 1961

DRAGI PRIMORSKI ROJAKI!

Oprostite, da pišem in se Vam zahvalim šele sedaj! Bilo je le nekaj pospravljanja za našim srečanjem. Zbirali smo vtise in mnenja o tem pomembnem dogodku. Sploh pa sem rajši nekoliko počakal, da ne bi kdo mislil, da so moje besede le začetno navdušenje, ki se ohladi! Danes, od daleč, vidim stvar kot celoto in jo laže pretehtam vso...

Sobota in nedelja.

To bosta dneva neizbrisna za nas, za mladino, nepozabna za našo Koroško. Čas je silil in komaj, da ste nam segli v roko. Prav sedaj, ko buta nov val nemškega šovinizma ob našo upornost pri t. zv. ljudskem štetju, nas je nekdo poklical za brata, prijel naši roki, nam pogledal v oči in dejal: »Glej, brat, nisi sam; tu imej naši roki, da ti pomagamo. Ne trepetaj, ne boj se!« In prav ste dejali. Prišli ste, da si podamo roke, Slovenec Slovence, da strnemo naše sile in ne bo več naroda, ki bi tožil: Poglejte, veje mi odmirajo in brstje mi ne poganja, ker mi režejo korenine, umiram...! Kaj tarnaš, vedi naš Kras in naše gore so si podali roke. Bog te je vnovič blagoslovil!

Vsega tega pa ste bili vzrok Vi!

Vi slavčki z juga!

Prinesli ste nam vso Vašo ljubezen. Poljubili ste to ubogo slovensko Koroško. S tem pa ste nam dali vse, Vašo primorsko ljubeznivost, Vaš nasmeš, Vaše neiztrohnjeno srce!

Tako, v bratstvu bomo rasli, v obemu juga in severa.

Hvala! Plačal bo Nekdo, ki ljubi in ve, da se ljubimo.

Hvala!

Morda se zdi komu vse to preveč patetično, idealizirano. Za mnoge in zame je to vera, upanje v pot, ki bo jutri popeljala naš narod v blagor.

Pridite! Se pridite! Koroška Vas je žejna! Pridite, da si utrdimo vero v svoj narod in v Boga.

S slovenskimi pozdravi.

Koroška dijaška mladina

RADIJSKI SPORED

Zeleli bi več verskih razmišljanj na tržaški radijski postaji. Ta verska razmišljanja naj bi obravnavala konkretna vprašanja sodobnega življenja in njegove pisane problematike in nakazovala reševanja v luči verskih resnic.

Sodobni človek vedno bolj rabi versko-moralne osnove za svoje življenje in delovanje. To rabi tem bolj,

čim bolj je vržen v vrtinec zmehaniziranega materialističnega sveta. Tako slišimo po raznih nemških radijskih postajah vsako jutro versko razmišljanje, ki je navezano na konkretno življenjsko vprašanje. In prav to je danes najbolj občuteno; človek rabi vedno znova praktična vodila za svoje ravnanje tako, da spozna življenjsko silo verskih resnic na svojih lastnih problemih v sedanjem času in okolju.

Spričo tega omenimo, da bi bilo moč v dnevne radijske programe vključiti vsako jutro ali ob začetku večerne oddaje kratko 5 minutno versko razmišljanje. Če se pa zdi odgovornim bolj primerno, naj bi se enkrat odnosno dvakrat tedensko v večerni program vključilo 15 minutni verski govor, ki naj bi v sodobni radijski obliki (včasih mogoče v obliki razgovora, reportaže ali sl.) obravnaval konkretna življenjska vprašanja našega časa iz versko-moralnih vidikov. Ta verski program naj bi trajal skozi vse leto, upoštevač stare in mlade, delavstvo in inteligenco!

Pri tem bi želeli poudariti pomen teh verskih razmišljanj ne samo za naše poslušalce, temveč enako, če ne še bolj, za naše ljudi onstran meje. Slednji povsem pogrešajo verskih govorov po radiju; mnogi se zaradi političnih zirov ne udeležujejo cerkvenih pridig, pa iščejo po tujih radijskih postajah verske hrane, da niti ne omenjamo mladine, ki nima možnosti v šoli prejemati verskega pouka. Vsem tem bi verska razmišljanja na tržaški radijski postaji mnogo nudila, kajti samo nedeljska oddaja je odločno premalo!

Prepričana sem, da bi vodstvo tržaške radijske postaje s tako oddajo ugodilo želji mnogih svojih poslušalcev in bi postaja s tem opravila važno poslanstvo.

Tržaška izobraženka

DOGODEK V SOLI

Vaše pismo, gospa A. S., je povsem pravilno. Vendar, da bi ne škodili šoli, ga ne bomo objavili, ampak smo ga temeljito in resno preučili. Prepričani smo, da tisti, ki navajajo mladino k takim dejanjem in tisti profesor, ki govori tako o Kubi in o ustavi, nj z ljubeznijo pri slovenski šoli, ker morajo vsi ti vedeti, da šoli s tem le škodujejo.

V zvezi s tem Vas opozarjamo na predavanje v srednješolskem odseku SKK, ki bo v soboto o temi: »Križ na steni in italijanska ustava«. Predaval bo strokovnjak.

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

Nov Marijin prosvetni dom

**Ob blagoslovitvi novega Marijinega doma
v Rojanu je predstavnik Slovenske prosvete,
prof. J. Peterlin pozdravil zborovalce takole:**

*Doživeli smo nov svetel dan: uresničila ga je vera v Boga, zvestoba Cer-
kvi in zvestoba narodu.*

*Bel prosvetni Marijin dom na griču. Čudovit pogled na morje, ki sega
tja do Marijinega svetišča na Brbani.*

Širok prostor pred tem domom za razvedrilo naši mladini.

Dvorana z odrom za gledališke predstave, za zborovanja.

Sobe za delo in razgovore, za študijske tečaje.

*Na pročelju Marija! Marija, ki je zaščitnica in pokroviteljica vseh na-
rodov, posebej tistih, ki ljubijo Njenega Sina.*

*Uresničitve čudovite zamisli Rojanske Marijine družbe smo veseli vsi
katoličani na Tržaškem. Veseli, da so njene žrtve in delo, neutrudno delo,
rodili uspehe.*

*Veseli smo veselja pogumnega in neutrudnega pobudnika te ideje, ne-
upogljivega in nikdar obupanega, ampak vedno vedrega gospoda kaplana
Stanka Zorka.*

Veseli, da se je končno uresničila želja vseh, ki so pomagali.

Ta novi dom je dokaz, kaj zmore velika vera in velika zvestoba.

*Beli domovi, farne dvorane, ki rastejo po Tržaškem največ iz oseb-
nih žrtev naših ljudi, so najmočnejše priče našega hotenja: slovenski kato-
ličani želimo v prosvetnih domovih poglobljati kulturo in prosveto v nas
samih. Želimo, da bodo našli Slovenci v teh domovih mnogo čistega veselja
in plemenitega razvedrila in da bodo spoznali pristno in nepotvorjeno kr-
ščansko kulturo. Krščanstvo je bilo vedno glasnik Resnice, vedno je dviga-
lo ljudi in narode iz teme k luči.*

*Tudi novi dom bo gotovo žarišče žive vere, dom krščanske prosvete,
hiša velikega prijateljstva in medsebojne ljubezni. Utrjeval in poglobljal bo
slovensko farno skupnost in bo žarišče živega in tvornega življenja. Opravl-
jal bo veliko nalogo v slovenski narodni skupnosti.*

*Za nas, katoličane je namreč tudi narodnost velika in nepogrešljiva do-
brina.*

*Ni naš ideal internacionalizem, ki ga oznanjajo nekateri, ampak zvesto-
ba narodu, v katerem si se po božji volji rodil. Po božji volji si izgovarjal prve
besede v slovenskem jeziku, ki ga je Bog pridružil množici drugih jezikov
in s tem ustvaril čudovito pestrost in nedoumljivo lepoto! Zvestoba jeziku,
ki ti ga je Bog dal, da se z bratom pogovoriš in da v svojem jeziku častiš
in prosiš svojega Boga. Vendar pa si brat z vsemi sosedi, s katerimi skupaj
ali v bližini živiš in posebej z italijanskimi katoličani pomagaš pri prenovit-
vi družbe v skupni državi.*

*Ne breznarodnost in brezrazrednost! Le v krščansko pojmovanem brat-
stvu med narodi lahko mirno zremo v bodočnost. Zato je Marija zaščitnica
naših prosvetnih domov in je farni patron zaščitnik naših farnih prosvetnih
društev.*

*Se nam je treba prosvetnih domov. Se v vseh naših vaseh in predvsem
v mestu samem. V središču mesta, domov, v katerih bo Kristus na križu
oznanjal naš zemski in večni cilj. Domov, v katerih bomo pili iz čistih stu-
denčev krščanske kulture in zdravih vrelcev narodnega izročila, ki je krščan-
sko, in nas je ohranjalo skozi stoletja.*

BRUNA PERTOT

Palatna noč

Nocoj sem videla,
kako je umrl dan,
kako je sonce
užgalo srečna jadra,
ko so hitela
na devinsko stran
in je poletna noč
se vsedla
na razcveti vrt.
Spregovorile sence so
in preko trt
polzel je zlati pajek
in prinesel
lepih, lepih sanj...

Treba nam je takega doma v mestu! Treba nam je vzgojnega zavoda v mestu, kjer bo mladina rasla in se vzgajala v zdravem in pravilnem pojmovanju svojih nalog. Kjer je ne bodo vzgajali v sovraštvu do vsega, kar je krščanskega in v potvarjanju naše narodne zgodovine. Sovraštvu in laž ubijata svetle ideale v lepo mladost in v ideale naroda.

Zelimo, da bi bili vsi slovenski katoličani v izpolnjevanju svojih nalog tesno med seboj povezani.

Da bi naše prosvetne dvorane in farni domovi opravljali iz dneva v dan veliko nalogo, ki je pred nami in ki nam jo je Bog sam dal, da jo ta trenutek izpolnimo.

Ko Slovenska prosveta izraža to misel, iskreno želi biti trdna vez med vse-ni katoliškimi prosvetnimi društvi na Tržaškem.

To naše prosvetno delo bo v službi naroda in bo v korist državi, ker vzgaja državljane v prosvetljene, zdrave in razgledane demokrate. Zato Slovenska prosveta upravičeno pričakuje za svoje delo od države večjo pomoč. Istočasno pa bo tudi to delo opravilo drugo veliko nalogo: N. E. gospod škof to prosvetno delo priporoča in poudarja, kako ogreva okolje tam, kjer je mrzlo, da laže pride do ljudi božja Resnica.

Naj bi svoje poslanstvo opravljal tudi naš novi Marijin dom: ljudi naj utrjuje v veri in zvestobi Bogu in narodu.

Kako je rasel Marijin dom

Iz razgovora z gosp. Stankom Zorkom

Nedelja, 28. maja pomeni za slovenske katoličane izreden praznik: tržaški gospod škof je blagoslovil novi prosvetni Marijin dom v Rojanu.

Bil je čudovit popoldan. Rojanska cerkev je bila nabito polna, ko je stopil vanjo tržaški škof in je nato blagoslovil Marijin kip, ki so ga potem Rojančani v procesiji prinesli k Marijinemu domu in ga postavili na pročelje nove stavbe. Ob petju Marijinih pesmi se je množica več kot tisoč ljudi dvigala po cesti na grič, od koder je pozdravljala nova bela hiša.

Po blagoslovu doma je množica napolnila veliko dvorano, tisti pa, ki niso mogli v dvorano, so ostali na prostem in spremljali po prenosu zvočnikov akademijo, ki se je pričela. Ves spored so izvajali Rojančani sami, glav-

ni govornik pa je bil g. prelat, dr. Ukmar. Rojanski Marijini družbi je čestitala Marijina družba iz ulice Risorta in goriška Marijina družba, v imenu Slovenske prosvete pa je pozdravil ta veliki dogodek prof. Jože Peterlin. Potem je spregovoril v slovenščini tudi gospod škof, ki je izrazil svoje zadovoljstvo nad tem, da smo dobili Slovenci svoj katoliški prosvetni dom v Rojanu.

Ta dan je bil g. Stanko Zorko utrujen od dela in skrbi, vendar srečen, da so njegovo delo in skrbi rodile uspeh. Kako je vendar zrasel ta novi dom?

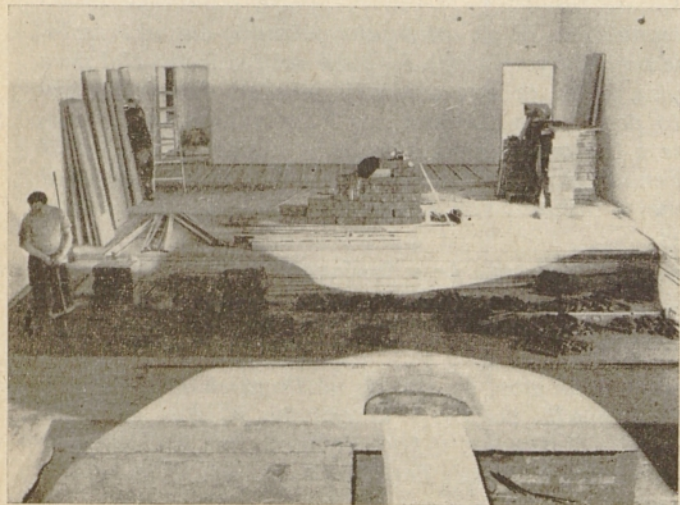
Iz razgovorov z gospodom kaplanom Zorkom boste spoznali to rast.

Gospod Zorko, povejte nam predvsem, zakaj ste gradili Marijin dom v zapuščenem kamnolomu, na kraju, ki na prvi videz ni posebno privlačen in je tudi nekoliko oddaljen od župne cerkve!

Marijin dom smo začeli graditi v tem zapuščenem kamnolomu zato, ker drugega primerne prostora nismo mogli najti. Več let smo iskali prostor, a zaman. Na vseh bolj ugodnih prostorih so bile cene tako visoke, da so bile za nas nedosegljive, saj so zahtevali po 8.000 Lir za kvadratni meter. Vidite pa, da je postal prostor lep, ker smo ga nekoliko uredili. Nudi vam krasen razgled po vsem Rojanu, na Skalo Santo, na Greto in celo na morje. Od cerkve smo oddaljeni komaj 400 korakov. K novemu Marijinemu domu je lahek dohod iz mesta po ulici Commercial, z ulice Udine po ulici Solitro. Skratka, kraj je blizu in vendar toliko odmaknjen, da nismo nikomur na poti, kar je zelo važno za naše potrebe.

Komu bo služil Marijin dom, in zakaj ste mu dali ime Marijin dom!

Stavbo imenujemo Marijin dom, ker smo vse delo izročili Mariji v varstvo. Na pročelju doma je Marijin kip.

Tako so 'polagali' delavci pod v novo dvorano Marijinega doma

Potem bo imela v domu svoj sedež Marijina družba, ki je kraj svojega zbiranja vedno imenovala Marijin dom. Ta lepa tradicija naj se nadaljuje tudi v novi stavbi.

Vprašujete, komu bo služil Marijin dom? Predvsem bo služil Marijini družbi, ki bo imela v njem svoj sedež za shode, sestanke, pevske vaje in sploh za vse svoje delo. Marijina družba bo dom tudi upravljala in zanj skrbela. Služil bo pa poleg tega vsem slovenskim vernikom rojanske župnije in raznim katoliškim organizacijam.

Ne dvomimo, da je bilo treba zbrati za novi dom mnogo denarja.

Bilo je leta 1955, ko smo začeli v krogu Marijine družbe zbirati darove za novi Marijin dom. Tako je bilo dve leti, ko smo kupili prostor, ki meri 2.600 kvadratnih metrov in ki nas je stal skupno s stroški za prepis 2 milijona Lir.

Zbiranje denarja je doslej potekalo tako: v letih 1955 in 1956 so Marijine družbenke same darovale 1.400.000 Lir; v naslednjih letih se je zbiranje darov vršilo po vsej župniji, in sicer leta 1957 Lir 1.131.000, leta 1958 Lir 1.499.000, leta 1959 Lir 2.180.000, leta 1960 Lir 2.120.000, leta 1961 (do srede maja) Lir 1.074.000. To zneso 9.404.000 Lir.

Poleg tega smo prejeli: Od sv. očeta: 70.000 Lir, od tržaške občine 40.000 Lir, od vladnega komisarja 1.750.000 Lir, za prodano stanovanje 3.500.000 Lir, za najemnino v naprej 300.000 Lir. Dobrotniki so doslej odkupili 125 sedežev za dvorano za 375.000 Lir. Ti darovi znašajo skupno 6.035.000 Lir. Torej doslej smo zbrali 15.439.000 Lir.

STROSKI: Nakup zemljišča in prepis: 2.000.000 Lir. Ko-

Pogled izpred Doma na Rojan

Poleg odra so tri sobice za garderobo. Pred dvorano je velika veža (50 m²); ki bo služila za igranje otrok in mladih. V prvem nadstropju je manjša dvorana (50 kv. m) in dvosobno stanovanje. V drugem nadstropju je prostorno stanovanje, ki sta ga kupila do smrti dva duhovnika, po njuni smrti pa preide v last Marijine družbe.

Pred Marijinim domom je približno 500 m² prostora za igrišče in za domom je tudi prostor za manjše igrišče (250 m). Igrišči pa bo treba še urediti.

Marijin dom je zidala tvrdka De Monte. Mizarska dela je izvršil g. Čotar iz Gorice; električno in vodno napeljavo

Prevz. gospod škof je med drugim govoril:

Danes je lep dan. Blagoslovili smo Dom, ki bi ga hotel imenovati Dom krščanskega apostolata. Sad je velike ljubezni in mnogih žrtev. Znano mi je vse, kar se je naredilo, da se izvrši to podjetje, ki prinaša mnogo upanja. Zato moram izreči besedo žive in iskrene pohvale častitemu gospodu Stanku Zorku, ki je bil duša te lepe pobude, pohvaliti pa moram tudi vse tiste, ki so mu nudili pomoč in so z njim sodelovali, se pridružili njegovim ljubeznim in njegovim žrtvam, da moremo danes stati pred tem Domom, ki se v Kristusovem imenu odpira vsem ljudem, ki so dobre volje.

Domovi se gradijo, da služijo kakšni stvari. Tudi ta Dom ima določen cilj: delati na to, da pride kraljestvo našega Gospoda Jezusa Kristusa v naše mesto in posebej v to drago župnijo. Zato mora pomagati oblikovati prepričane, požrtvovalne in izobražene kristjane. Tu smo se ta večer zbrali, da izrazimo svoje veselje in svojo radost ter pokažemo svojo hvaležnost in upanje. Iz srca izražam najlepša voščila za ta Dom in prosim zanj in za vse, ki so pomagali pri gradbi, za vse, ki ga bodo obiskovali, božjega blagoslova.

panje poti in ureditev zemljišča: 1.200.000 Lir. Zidanje stavbe in oprema v sedanjem stanju: 19.000.000 Lir. Skupno 22.200.000 Lir. Od te vsote dolgujemo približno 3 milijone Lir raznim podjetnikom in 4 milijone posojil. Nobenega posojila nismo vzeli v bankah.

Za Marijin dom je doslej največ darovala gospa Ivanka Venuti, in sicer 600.000 Lir; po 500.000 Lir so darovale tri druge osebe; po 100.000 Lir je darovalo več oseb. Poleg tega je bilo nešteto raznih darov, tudi od dobrotnikov izven župnije, gotovo jih je nad 10.000. Mnogi so sodelovali s prostovoljnimi delom. Veliko se je za uspeh molilo.

Kdo je naredil načrt in kako velika je dvorana?

Načrte je pripravil arhitekt Jože Ronko. Tehnični urad je načrte odobril 30. sept. 1958. Z delom smo začeli za veliko noč naslednjega leta. Vogelni kamen je bil blagoslovljen 21. 6. 1959.

Dvorana meri 144 m² (16 m x 9 m) in ima 208 sedežev. Oder je globok 6 m, širok pa 9 m. Odprtina odra je 6 m.

je napravil g. Milan Ambrožič; pleskanje je izvedla tvrdka Collovati iz Trziča. Za ureditev odra je poskrbel g. Franc Vončina. Stavbna dela je vodil in nadziral inž. Milan Sosič.

Veliko poguma je bilo treba. Ali ste tudi kaj obupavali?

Od vsega začetka je gradnjo Marijinega doma trajno podpiral z vzpodbudo in priporočili g. škof. Pomagal nam je tudi pri iskanju posojil pod ugodnimi pogoji. Mnogo ljudi se je srčno zavzelo, da bi načrt izpeljali. Kako bi ob vsem tem obupavali?

Marijina družba bo poskrbela, da se bosta odslej vsako leto darovali dve sv. maši za dobrotnike, in sicer na zadnjo nedeljo v maju v spomin na otvoritev Marijinega doma in na božič.

Srčna hvala Bogu za očitno pomoč, hvala dobrotnikom. Na božjo pomoč in na dobrotnike računamo tudi v naprej, da bomo mogli Marijin dom dobro opremiti, da bo služil svojemu namenu in da bomo polagoma plačali dolg, ki nam je ostal.

Letos je bil drugič naš *madinski dan*, ki je zamišljen tako, da se vsaj enkrat v letu srečajo člani katoliških mladinskih organizacij.

Lansko leto smo bili na Kontovelu, letos pa je Marijanišče odprlo svoj gostoljubni dom in vrt in dvorano. Mislimo, da ne bi mogli najti bolj prijazne hiše in bolj ugodnega prostora. Imeli smo vse: veliko in prostorno dvorišče je bilo pripravljeno za igre in tekme v *odbojki*. Od enega droga do drugega je bila razpeta nova mreža, vse je bilo pripravljeno, le fantje so dvignili žogo in pomerili svojo spretnost v prijateljski tekmi. Z zanimanjem smo vsi drugi opazovali. Morda bo prihodnje leto več moštev tekmovalo. V vrtnem amfiteatru smo obkrožili oltar, na katerem je daroval sveto daritev *dr. Stanko Janežič* in nam tudi pridigal. Bil je čudovit popoldan v tisti božji bližini sredi majskega zelenja. Ostal bo nepozaben.

V dvorani smo peli in se nasmajali. Posebej je bil duhovit *Pavle Fonda*, ki je v imenu skavtov s tako mirnostjo prožil vrsto prizorov, da so se nam od smeha solzile oči.

Za razvedrilom je razglabljal z izredno resnostjo prof. *dr. Maks Šah*, kako zelo je tudi mlademu človeku vera potrebna in kako ga more samo vera voditi k svetlim idealom, mu nuditi smisel življenskega dela in mu dajati upanje in tolažbo.

Msgr. Jože Jamnik pa je v svoji zaključni besedi ponovno povdaril, kako velik pomen in namen imajo »MLADINSKI DNEVI«, ki jih želimo še poglobiti in jim dati še večjega ognja.

V tako kratko poročilo ni mogoče zajeti vsega, kar smo doživeli na drugem mladinskem dnevu. Srečanja so nekaj čudovitega. Prijateljsko izgovorjenih besed je bilo dosti. — Začutili smo vsak zase, da nismo sami, ampak, da smo prelepa družina, le drug drugega moramo spoštovati in drug drugega podpirati — nikdar pa ne sumničati in opravljati.

Vsi pa smo želeli, ko smo se razhajali, da bi se srečali večkrat na leto.

Vsaj enkrat v letu — če le mogoče — pa tudi s koroško in goriško mladino.

m. p.

KLIC PO VESELJU

(Ob mladinskem dnevu)

Vsi, posebno pa mladina, hrepenimo po pravi radosti. Pa se nam tako rada izmika. Ali ni kakega splošno veljavnega recepta, ki bi se ga držali in bi nas povedel iz žalosti in brezupa v resnično veselje?

Stari božji modreci in moderni duhovni vodniki nam dajejo vrsto nasvetov, katerih modrost potrjuje dolgotrajna izkušnja in božji navdih. Vsaj nekatera priporočila so veljavna za vse, druga je treba izbirati, kakor zahtevajo okoliščine ali značaji ljudi.

Če hočem doživeti resnično veselje, moram biti predvsem mož vere, ki je harmonični dej razuma, volje in milosti. Vedeti moram, od kod sem, kaj zmorem in kje je moj cilj. Brez te vednosti in svobodnega pristanka nanjo ne morem zaživeti iskrene radosti, ki je ne plaši zavest skorajšnjega izničenja. Čim bolj bom težil po zadnji Resnici in se vglabljal vanjo in si jo ne le z razumom in voljo, temveč tudi z molitvijo milostno prisvajal, tem večjo duhovno svobodo in radost mi bo prinašala.

Drugič: Vero moram uvesti v življenje v najširšem pomenu. V koliko mi to iz dneva v dan uspe, presoja moja osebna, modro uravnana vest. Čista vest naj najgotoveje prinaša mir in veselje v srce. Če sem si vest otežil in jo kakorkoli omadeževal, moram najti pot do kesanja in odpuščanja. Le tako bom mogel odstraniti pregraje za nadaljno veselo in zmagovito pot.

Tretji nasvet: Iz sebe moram dograditi harmonično osebnost. Zato moram ram streti predvsem zelo samoljubnega napuha v sebi — in to tako, da se ponižno uklonim Bogu, Bitju vseh bitij, in da skazujem spoštovanje vsakemu bližnjemu kot sebi enakovrednemu bitju. V oblasti moram imeti dalje čutno slo, da bo v meni duh gospodoval mesu. Zato se bom daljnovidno bil proti trenutnim nasladam brez cilja, ki upijanjajo, ponižujejo na stopnjo živali in vodijo v gluho otopenost. Priboriti si moram tudi pravo razmerje do stvarnih dobrin, ki morajo služiti mojim potrebam, nikdar pa jaz njim. Tako bom v nenehnem boju rastle v vse večjo popolnost in zorel v klen, nikomur drugemu, temveč le sebi šamemu lasten značaj.

Četrto vodilo: V svojem poklicnem delu moram biti vesten. Age, quod agis — delaj kar delaš: zbrano, temeljito. Vestno izpolnjena dolžnost prinaša uteho in tolažljivo zavest, da sem plodonosen član človeške družbe in da opravljam tisto od Boga mi prepuščeno nalogo, ki je nikdo drugi v mojem imenu ne more izpolniti.

Da bom lahko z veseljem delal, si moram izbrati poklic po srcu in sposobnosti, ne toliko po zaslužku, ki mora biti vselej pravičen. Spoštovanje delu, prav, toda vse večje spoštovanje in čast delavcu, razumni in svobodni človeški osebnosti. Zato nikdar ne bom dovolil, da bi me delo usuznjilo. Hočem ostati svoboden pred delodajalci, pred denarjem in samim seboj. Zato odklanjam čezmerno prekurno delo. Zato hočem imeti potreben počitek — nočni, dnevni, tedenski, letni.

Predvsem zahtevam, da mi nikdo ne jemlje nedelje, in tudi sam si je nočem jemati. Nedelja mora biti vir mojega duhovnega in telesnega zdravja. Zato jo posvečam samo Bogu, svoji duši in toplim vezem v družini, oddihu in razvedrilu.

Če hočem vestno opravljati svoje delo, nujno potrebujem oddih in razvedrilo. Tega pa ne bom našel v ugoditvi razvratnim strastem, ne v brezumnem divjanju in hrupu in napenjanju živcev do onemoglosti. Zdrava narava, sprehodi in izleti vanjo, lepe umetnosti, poštena prijateljska družba, izbrane igre — lahko tudi danes vodijo do resničnega razvedrila. Potreben je le pravi čut in dobra volja.

Peto priporočilo: Na žerjavico ali plamen veselja bodo olje prilivala dobra dela, porojena iz resnične, nesebične, v Bogu zasidrane ljubezni do bližnjega, ki mu hočem dobro za dušo in za telo.

O ko bi naši ljudje, posebno mladina, iz lastne skušnje spoznali osrečujoči blagoslov dobrih del! Ko bi uvideli, kako plehko in prazno in pusto je življenje brez njih! Rojeni smo vendar zato, da si ljubezen izkazujemo. Kristus, ljubeči Bog, je zato kot človek prišel na svet, da bi nas z besedo in dejanjem naučil ljubezni. Zgled nam je dal. Ljubezen nam je izkazal do konca — do svoje žrtvene smrti na križu.

Kako naj nosimo njegovo ime — kristjan in kako naj nas to ime osrečuje, če teptamo njegovo največjo in edino zapoved: ljubezen.

Vse bo prešlo: mladost bo ostarela, lepota bo ovenela, blesteča obleka bo zbledela in molj se bo zajedel vanjo, domovi bodo osiroteli, palače bodo razpadle in denar bo brezvredno suho listje — le eno bo ostalo, pred vsemi sijalo in reševalo za vso večnost: dobra dela.

Kratek je čas za sejanje, vesela gostija pa ne bo poznala večera.

Vprav zavest, da smo za večnost rojeni in da nas na koncu zemeljske poti čaka zedinjenje z Bogom in da temu zedinjenju ne bo konca na veke, bodi meni in tebi in vsakomur zadnje bodrilo k veselju.

Da, Bog je nad nami in vidi vse naše korake in pozna vsa hrepenenja. Vse nam dopušča in nas kot ljubeči Oče nenehoma pričakuje. To je velika zadnja luč, ki razsvetljuje naše temine in v duše naliva onstransko veselje.

Pozdravljeno, veliko, zadnje upanje, tolažljiva varnost in zmaga!

Srečujem se z mladimi in starimi ljudmi. Iščem v oči, v obraze in besede. Zaman. V njih ne najdem radosti: notranje, nezmagljive, vseosrečujoče.

Ali je sodobni človek res pravo veselje onečastil in ga pokopal?

Da. Vendar ga je moč vnovič priklicati iz globin, ga izkopati in postaviti na oltar.

Mladina, na to delo si ti pozvana. Ne pusti se preglušiti od varljivega šuma in praznih obljub in lastnih zablod.

Ozri se v jasno sončno nebo in na pomladno brstenje. Razčisti oči in srce in ga odpri na stežaj: naj božja radost kaplja vanj, naj se razraste in požene sad.

Pridi, božje veselje, pridi in nas vse ogrej! Iz vere vzkliji, iz čiste vesti in iz naše dograjene osebnosti. Vestno opravljano poklicno delo naj ti daje vzrast, v dobrih delih utelešena ljubezen naj te dviga v polet in veliko upanje na večno zedinjenje z Bogom naj ti bo zvesta luč.

Kličem te, draga krščanska radost, z velikim, vse preiskujočim glasom, kličem te zase, za vse krščene sestre in brate in za vsako človeško bit. Kličem te najbolj za našo mladino.

Si, zato moraš priti, naša srca z uteho napolniti in nas za večno rešiti.

DA BI BILI VSI ENO

Slovenski kulturni klub je imel 27. maja svoj zaključni večer, ki zares ne bi mogel biti lepši. Mladi zdravnik dr. Mitja Bregant nam je s svojim predavanjem »O edivosti«, ki je bilo bolj podobno prisrčnemu razgovoru, odprl okno v svet, o katerem marsikdo sanja in ga sluti, a ne ve, da more resnično obstajati. V njegovem govoru so zaživele Kristusove besede, Njegovo naročilo in testament, kot bi ga bil izrekel ne pred dva tisoč leti, ampak sedaj, v tem trenutku: »Ljubi Gospoda, svojega Boga z vsem srcem, z vso dušo, z vso močjo in mišljenjem, svojega bližnjega pa kakor sama sebe.« Bile so to besede človeka, ki to čudežno izročilo izpolnjuje, ga posreduje drugim in hoče vzpostaviti vez ljubezni med vsemi ljudmi.

Prav tako globoko, a preprosto in prepričevalno je nato govoril tudi naš gost g. prof. Delle Murracce, v italijanščini. »Skušajmo si predstavljati lepoto, ljubezen in harmonijo, ki bi jo ustvarili, ko bi bili vsi njegovi in naši bratje enakih misli. Trdno smo prepričani, da se bo to nekoč zares uresničilo in verujemo, da bodo tudi o nas nekoč lahko rekli: Pogledajte, kako se ljubijo med seboj!« To je bila v kratkem predavateljeva misel.

Dr. Bregantu in prof. Delle Murracce se toplo in iskreno zahvaljujemo, v upanju, da bosta še kdaj prišla med nas.

Zahvaljujemo se tudi vsem številnim gostom, ki so se tako prijazno odzvali našemu povabilu.

B. P.

STANKO JANEŽIČ

Črički

Mehko, mehko
črički pojo.

V pozdrav?
V slovo?

V pozdrav.
V slovo.

Večer
rdeče
ihiti
za stezami
zelenimi.

Mehko, mehko
črički pojo.

Ves sam
nocoj
domoval bom
med vami:
ves sam
pod dobro zemljo
in zvezdami.

Mehko, mehko
črički pojo.

BRUNA PERTOT

Spomin

Tako mi je,
kot da te srečati
imam nocoj.
Pa je samo srce
odšlo na daljno pot
in Bog ve od kod
zanesel tvoj
spomin...

BRUNA PERTOT

Večer v gozdu

Umirajoče sonce.
In v soncu
Kras žari.
Nad bele poti
razpletajo sence
večerne lase
in šepetajo:
Tudi nocoj
bo slavček nam pel,
vso noč,
vso dolgo noč.
Pa ne bo imel
s čim bi odžejal
si žejno srce.

BRUNA
PERTOT

Moja pomlad

S to pesniško zbirko smo dobili prvi sad mladega povojnega rodu v Trstu. Rodu, ki je tu končal slovenske šole in objavlja svoje literarne izpovedi in opazovanja v Literarnih vajah in v Mladiki.

Drobna pesniška zbirka. Med objavljenimi in neobjavljenimi pesmimi je izbrala Bruna Pertot le tiste, ki so ji najljubše in se ji zde najlepše. Mi bi morda dodali še kakšno, ki smo jo brali, a pustili smo izbiro njej sami.

V pesmih ne najdemo kričeče problematike rodu in naroda v tem trenutku, niti odmevov in trdot zmaterializirane dobe. Kot da se je pesnica umaknila pred neizprosnostjo in grobstvo v svoj svet za morjem, v senco barkovljanskega cvetja, v odmev čudovitih sončnih zahodov, v svoj svet samote in srečanj, iskanj in pričakovanj, v svet liričnega hrepenenja. Njena misel in njena ljubezen je posvečena človeku in zemlji in melodiji domače besede — vrednotam, ki jih tolikrat premalo ceni naš čas.

Zato ta drobna pesniška zbirka ni samo prvi pomladni cvet štiriindvajsetletnega dekleta, ki je pred tremi leti maturirala na slovenski klasični gimnaziji v Trstu in se zdaj pripravlja na tukajšnji univerzi na profesorski poklic.

Je prvi pogumni korak mladega rodu na teh tleh, ki čuti poslanstvo in odgovornost v ustvarjalnosti in delu.

Je vera v dobrega človeka in boljši čas.

Je pesem, ki se je izvila iz kričečih popevk in je ostala pristni izraz in odmev našega doma.

Zato nam je pesem Brune Pertotove toliko bolj draga.

Zelo lepo, mladostno pestro opremo je zamislil ing. Franko Piščanc. Tiskarna Graphis pa je knjižico z izredno pazljivostjo, skrbnostjo in okusom natisnila.

Zbirko je založila Mladika, v kateri je Bruna Pertot stalna sodelavka.

Ne dvomimo, da bo to knjižico kupila predvsem mladina. To je lahko eno najlepših pomladnih daril. Dobite jo v slovenskih knjigarnah in pri poverjenikih Mladike.

Jože Peterlin

Pod božjimi sulicami

POKOJNEMU STRICU PHILIPPU VON LIEBEZEITU

Mrliški avto se je sunkovito ustavil. Črna vrata so zakrilila kot perutnice velikega jastreba in vrgla dolge sence na pot, ki se je pogrezala v večer.

»Mama, mama,« sem divje zavpil in ji planil v objem.

Zadrgetala je in pridušeno vzdiknila.

Gledal sem jo s solzami v očeh, ona pa me je božala s hrapavo roko in me tolažila.

»Otrok moj,« je pravila in me nežno gledala. »Nič se ne boj. Saj ni tako hudo, kot misliš.«

Jaz pa sem videl nek globji lesk v njenih očeh; prelival se je v temnih barvah kot črna močvirna voda; boljčal je vame kot pošast v pravljicah in izražal tesnobo, strah in nemir.

»Mama,« mi je planilo iz grla. »Zakaj je umrl?«

Pogledala me je, kot da hoče preveriti resnost vprašanja. Nagnila se je proti meni in dejala: »Veš, vsi moramo enkrat umreti. To ni nič hudega, če si bil v življenju dober in si ljubil Boga. Tedaj te čaka po smrti veliko veselje.«

Z nerodnimi rokami je pograbila kurje jajce, ki ga je kupila na trgu, in ga vrgla v ponev z mastjo. Neprijetno je zacvrčalo. Zrl sem zamišljeno pred se in skušal pozabiti na strah in skrivnost, ki sta poplesavala okoli mene. Poizkusil sem računati, kot smo se učili v šoli. Trikrat pet je petnajst, sem si govoril. Devet krat devet je enainosemdeset. Vendar je bilo vse zaman. Tesnoba ni popustila.

Mati mi je prinesla krožnik z jajcem; strmel sem v jed, ki me je gledala z rumenim očesom. Odrezal sem si kos kruha in zasadil vilce v mehko snov. Videl sem, kako se je debelo oko razlilo čez beljak in ga rumeno prebarvalo.

»Ne morem,« sem rekel in jo pogledal.

»Kaj ti je vendar?« je vzdiknila. Premaknila se je do mize in me ostro motrila.

»Nič, nič...« sem se zdrznil in vstal. »Utrujen sem in zaspan.«

»V posteljo grem,« sem še rekel.

Gledala me je, kot da premišljuje in se ne more odločiti.

»No, pojdi,« je končno izgovorila in mi namignila.

Naglo sem stopil na hodnik. Tekel sem po parketu pod vrstami obošalnikov, ki so se svetili v električni luči. Pred mano je ležal kabinet, v katerem je bil stanoval umrl. Za priprtimi vrati sem opazil ljudi, ki so šarili po pokojnikovi garderobi. Tekel sem naprej, ne da bi se ustavil. Nevarnost me je zagrizeno zasledovala. Povzpel sem se na lestev in se dvignil v sobico na podstrešju kot k dobremu božanstvu, ki me odreši in pomiri.

Zgoraj je bilo temačno. Droben soj svetlobe, prihajajoče s hodnika, je risal svetle lise na tramovje in strop. Pod mojimi stopinjami so se podnice vdajale in rahlo ječale. Sopol sem od utrujenosti. Zdelo se mi je, da ne bom podstrešne sobice nikoli dosegel. Bela vhodna vrata so sicer izstopala iz somraka, a so se ob mojem premikanju skrivala za podporne stebre, ki so se vzpenjali pod streho kot sohe vzhodnih svetišč.

Pritisnil sem na kljuko in vstopil. S tresočimi rokami sem permaknil stikalo. Luč je mehko posvetila. V svetlobi sem se vidno pomiril. Slek sem se, pomolil in ugasnil luč. Hitel sem do postelje, da me strah ne bi dobil. Z grozo sem se zavil v blazine in se pokril čez glavo.

Skušal sem spati, vendar mi ni uspelo. Po hodniku so odhajali pokojnikovi sorodniki. Slišal sem, kako govore, ko se poslavljajo. Tudi mati se je oglasila. Nato je vse utihnilo. Ostala je samo tema z bitjem mojega srca in s tesnobo, ki se je premikala po sobi in udarjala proti postelji kot bič, kateremu ne moreš uiti. V grozi sem obupno zaihtel.

Strah je neprestano naraščal. Nisem mogel vzdržati. Planil sem iz postelje, ne da bi se zavedal, kaj se godi. Tekel sem do vhodnih vrat in jih hitro odprl. Slišal sem, kako so se glasno zaloputnile za menoj. Bežal

sem čez podstrešje in podporni stebri so se kot telegrafski drogovi na cesti premikali mimo mene. Mrzlično sem se spuščal po lestvi na hodnik, ki je počival v popolni temi. Hitel sem po parketu in skušal otipati kuhinjska vrata, za katerimi je spala mati. Nenadoma mi je spodrsnilo. Trudil sem se obdržati ravnotežje, vendar me je zaneslo proti zidu in sem z vso silo padel po tleh. Zastokal sem in se ozrl. Vrata so se naglo odprla. Luč je udarila čez prostor in mi razsvetlila obraz.

»Kaj vendar delaš!« je votlo izpregovorila mati in se mi približala.

Sedel sem na tleh, v krogu svetlobe, ki je prihajala iz kuhinje in preplašeno jecljal.

»Strah me je,« sem izdaval.

»Beži no,« je rekla in me prodorno motrila. »Prav tega ti je treba.«

»Mrliča me je strah,« sem hlipal.

»No, pridi, fant,« se je nasmehnila. »Spal boš pri meni. Tako ne bo nobene nevarnosti.«

Premikala se je proti kuhinji, ki se je pred mojimi očmi odpirala kot razsvetljena celica v temnem zidu. Vstal sem in ji mirno sledil.

Previdno je zaprla vrata, ugasnila luč in mi rekla: »Sedaj boš lepo pridno zaspal. Vse je v redu in nič se ne bo zgodilo.«

Poslušal sem in ji verjel. Odgrnila je posteljo in se vlegla. Kot psiček sem se skobalil v njen topli objem...

Dan mora biti čemerem, sem pomislil, ko sem se zbudil. Stenska ura je enakomerno udarjala in kazala pol osmih. To je torej nedelja, sem si rekel.

Prišel je čas, ko ga bodo pokopali in bo izginil iz našega vsakdanjega življenja. Skratka, ne bo se več premikal z nami, sem premišljeval.

Po okenskih zavesah so letali metulji in rdeče južnjaške ptice. Jezus na steni je zrl nepremično v daljavo.

»To je Bog,« sem si rekel, ko sem ga pogledal.

On nas lahko poljubi ali zdrobi. Upam, da ga bo sprejel in odrešil. Vstal sem in se napotil k vodovodu, da se umijem.

»Pohiti,« je rekla mati in stopila v kuhinjo. »Ob desetih se začne pogreb.«

Mrzla voda me je prijetno osvežila. Mati je prinesla kavo in kruh.

»Danes si menda lačen,« je rekla in se nasmehnila.

Jedel sem in premišljeval o pogrebu, ki se je bližal kot skrivnost, katere razrešitev sem nestrpnost pričakoval. Počasi sem se odpravil v podstrešno sobico in si samozadovoljno nadel modro nedeljsko obleko. Sedel sem k mizi in skušal brati iz čitanke, vendar me je misel na pogreb nenehno zasledovala. V velikem pričakovanju sem hrepenel po dogodkih, ki so se naglo bližali...

In res, kmalu sem zaslišal stare, počasne korake, ki so se premikali čez škripajoči podstrešni pod. Vrata so se odprla naglo in presenetljivo kot običajno. Mati je stala v črnini pred menoj. Bila je kot poseben svet, kot del tistega, kar se je zgodilo s pokojnikom. Zdelo se mi je, da odeta v črne koprene potuje prav tako kot umrli po posebni cesti, ki je nam neznan in zaprt. Slutil sem, da ji črna barva obleke pomaga odpirati vrata neraziskanega sveta; opazoval sem jo kot posebno bitje, katerega ne morem doseči in razumeti. Zato mi je bila tuja in sem se je bal.

»Pripravi se, fant,« je ukazal njen temni glas. »Pohiteti bova morala.«

Nataknil sem si bleščeče rjave čevlje in prijela me je kot lastnino za roko. Čutil sem, da s tem, ko me drži, krši mojo samostojnost in čast. Kljub temu mi je bilo po drugi strani celo prijetno. Ko me je trdno držala, sem se počutil v miru in na varnem.

Spuščala sva se po lestvi na hodnik in od tam čez polžasto stopnišče na cesto. Moji čevlji so udarjali kot železna kopita po cementnem tlaku.

Zunaj je rahlo pršilo. Sive megle so se vzpenjale čez nebesni obok in navdajale krajino, hiše in drevesa z mokroto in mrazom.

Hodila sva, ne da bi spregovorila. Gledala me je odsotno in ustnice so se ji premikale nad zobmi. Njena roka me je neprestano držala. Hitela je in me vlekla za seboj. Zrla je na spolzko pot in sopla ter se nerodno zibala. Čez obraz so se ji vlekli sence strahu in skrbi.

Predmestne hiše in vrtovi so se izgubljali mimo naju. Iz njihove sivine se je materina črna obleka odbijala kot temna pika od svetlega ozadja.

Bil je krasen pomladni dan v Števerjanu. Čutilo se je predvolilno vzdušje, toda kljub temu so se ljudje iz Brd in izza Gorice zgrnili na prostor, kjer pripravlja pod borovci števerjansko kat. prosvetno društvo že toliko let svoje prireditve.

Mešani pevski zbor ZSKP iz Gorice je najprej zapel. Skoraj premajhen je bil oder za toliko pevcev. Zato je bila pesem mogočna, silna, pa spet vsa tiha in čustvena. Nankrat je prevzela vso množico. Pevci so sledili prof. Mirku Fileju, ki jih je vodil in izvajal iz zbora čudovite melodije. Koncert pod borovci je bil nekaj nepozabnega. Potem je bila predstava veseloigre »Charleyeva tetka«.

SLOVENSKI ODER ni poklicna igralska skupina, ki bi se preživljala z igranjem, ali ki bi dajala igralcem nagrade za nastop. Čisto preprosto so to mladi fantje in dekleta, ki v družbi nekaj starejših prosvetnih delavcev igrajo in vabijo Slovence na prireditve. Na to sem postal pozoren prav za prav šele letos. Bral sem, mnogo tožbâ in negodovanja, kako naši ljudje ne obiskujejo koncertov, gledaliških predstav in drugih javnih prireditev. Povsem slučajno pa sem spremljal Slovenski oder na njegovih prireditvah zadnje leto. Začudil sem se, da nihče ne piše o tem nenavadnem uspehu, ki ga doživlja.

V zadnjih mesecih sem videl pet predstav te skupine. Povsod, kjer koli so igrali, ni bilo enega praznega prostora v dvorani. Nasprotno, ljudje so napolnili tudi velike dvorane in spremljali so predstavo z izrednim zanimanjem. Igralci so doživeli sijajne uspehe.

Njihova igra je v resnici naravna in prišrna. Nič teatralnega in površinskega deklamatorstva ni v tem igranju. Verjetno, da prav to našim ljudem tako zelo ugaja.

Ni bila v Števerjanu zadnja predstava. Res pa je, da ne morejo ljudje pozabiti predstave Charleyeve tetke. Veseloigra, komedija! Smejali so se in zabavali. Ko je med predstavo krožil tisti aeroplan in sibal baronove letake za volitve, sem vedel, da bodo vsi gledalci prav zaradi tega volili samo demokrate.

Prijetno je bilo v Števerjanu in žal nam je bilo, da je bilo treba iti. Pozdravili smo se še z g. županom in mu želeli ponovno zmago. Veseli smo, da so se naše želje uresničile.

Ne morem pozabiti Koroške. V veliki dvorani sredi Celovca so igrali s tako mirmostjo. Doživeli so sijajni uspeh.

In še Opčine. »NEOPRAVIČENA URA« na odru marijaniške dvorane koncem maja je enako navdušila openske gledalce.

Edi Daneu

Skozi ideološka očala

Vodilni jugoslovanski komunisti poudarjajo pri vsaki priložnosti pravico vsakega naroda do neodvisnosti. Dejansko pa delajo v tem čudne razlike. Medtem ko se potegujejo za neodvisnost črnskih ljudstev, ki jih sestavljajo do 98% analfabeti in ki pri najblagotnejši presoji niso sposobna neodvisnosti, (glej n. pr. Kongo!) pa zagrizeno molče o drugih narodih, ki bi neodvisnosti res zaslužili in so jo delno tudi že uživali, dokler niso spet postali plen imperIALIZMA.

Zavzemajo se za samostojnost Alžirije, Kenije, Angole, Rodezije itd., čeprav so to vse umetne politično-teritorialne tvorbe kolonialnih sil in nobena ne odgovarja kaki narodnosti.

Iz pisanja jugoslovanskega tiska (n. pr. iz »Dela« in »Borbe«) pa je razvidno, da je uradna Jugoslavija proti osvobodilnim težnjam Berberov v Maroku, Tamilov na Cejlonu in še raznih drugih narodov pod tujo oblastjo — da niti ne omenjamo narodov, ki si jih je podvrgla Sovjetska zveza.

Podobno je z jugoslovanskim uradnim stališčem do enotnih držav in federacij. Glede nekaterih držav se Jugoslavija strastno zavzema za njihov centralistični sistem in za to, da ostanejo enotne, kot n. pr. glede Konga, in Cejlona, čeprav je očitno, da vlada tam hegemonija enega naroda ali plemena nad drugim. Ščuva pa k razpadu države tam, kjer je na vladi kaka nelevičarska stranka. Tako je n. pr. jugoslovanski tisk (s Primorskim vred) napovedoval s pravim užitek odcep Valonije od Flamске, da bi tako razpadla Belgija.

Kot vse kaže, se pri tem ravna po naslednjem načelu: kjer so na vladi komunisti ali kaka njim naklonjena vlada, tam so jugoslovanski komunisti proti separatizmu. Kjer pa jim osrednja vlada zaradi svoje usmerjenosti v zunanji politiki ni všeč, tam ščuvalo k separatizmu. Na osvobodilni boj podložnih narodov gledajo torej izključno skozi ideološka očala.

Ljubljansko »Delo« je n. pr. zapisalo 8. maja 1960, v članku »Kultura pod Atlasom«: »Poleg vsega so skušali (t. j. »evropski zavojevalci«, op. pis.) tudi z ustanavljanjem tako imenovanih berberskih šol ustvariti nasprotja med arabskim in berberskim prebivalstvom«. Podpisan: B. Pogačnik. Ali mu misel ni šla pri tem na Koroško, kjer nasprotniki slovenskega šolstva operirajo s prav takim izgovorom, namreč da bi to »povzročilo razkol med prebivalstvom Koroške?« Človek težko verjame, da je mogel kaj takega zapisati slovenski intelektual, ki bi se bil moral pač zavedati, da ima vsaka narodnostna skupina pravico do lastnega šolstva in kako hudo smo se morali in se še moramo Slovenci boriti, da si ga zagotovimo. Tako daleč zapelje Slovenca »ideološko« pisanje. A. B.

Pokopališče je ležalo neposredno pred nama. Iztegovalo se je kot močna mrtva roka čez turbno krajino. Začelo je močnejše deževati. Mati me je izpustila in odprla velik teman dežnik.

»Drži se me in bodi priden!« je rekla skozi zobe in me strogo pogledala.

Molče sem šel za njo.

Pred cerkvijo se je že postavilo nekaj ljudi. Tiho sva pristopila. Obstala sva kot osamljen otok sredi mrzlega oceana.

Čutil sem, da se bliža pričetek obreda. Zdrznil sem se in zagledal smrt.

Bila je prav taka kot včeraj: odeta v črnino in molk. Premikala se je z veliko zlatoobrobjeno krsto, ki jo je nosila četvorica mož.

Cerkvena vrata so se glasno odprla. Množica me je nosila v svetišče, jaz pa sem se oklepal matere, ki je vzdihovala in se premikala poleg mene.

Postavila sva se na levo stran ladje, smrt pa je stopila na krsto pred oltar in bolščala z votlimi očmi.

Duhovnik je pristopil v svečanem plašču; zdel se je svečeniški in nadnaraven. Slišal sem, kako se je oglasil: njegove besede so planile kot plemeniti črni konji v mojo dušo in me globoko pretresle.

Gledal sem ga, zamišljenega pred oltarjem: zdel se mi je kot poslanec tistega svetlega sveta, v katerega sem želel, da poleti pokojnikova duša.

Vedno bolj me je prvzel občutek, da je pogreb, kateremu sem prisostvoval, boj dobrih in zlih sil za dokončno prihodnost umrlega.

Sveto sem veroval v moč duhovnikove besede; vedno bolj se mi je dozdeval podoben silovitemu vojščaku iz pravljic. Ko je povzdignil roko v blagoslov, sem se stresel v velikem pričakovanju.

Zdelo se mi je, da mrak in tema trepetata pod njegovimi silnimi molitvami.

»Reši me, Gospod, večne smrti tisti groze polni dan, ko se bosta majala nebo in zemlja,« je pel duhovnik. »Ko prideš sodit vse z ognjem...«

Poslušal sem ga in gorel v mrzlici. Križi so se bliskali v siju sveč, belj angeli so oznanjali vero, Bog pa se je spuščal z oltarja in stopil med nas.

Zaihtel sem, pijan od navdušenja, ki mi je udarilo v srce. Mati me je pomirjevalno pogladila po dlani.

Krsto so dvignili s podstavka in začeli smo se premikati iz cerkve in med grobovi do prostora, ki mu je bil določen. Samo od daleč sem slišal petje in molitve, ki so se oglašale med oblaki kadila.

Poslušal sem, kako govore o pokojniku in hvalijo njegovo dobroto in značaj. Ob tem so mi iz polteme preteklosti izstopale slike o njem. Videl sem ga, kako sedi na obisku v naši kuhinji in me ziblje na kolenih. Ker očeta sploh nisem imel (mama mi je pravila, da je odšel z drugo po svetu), sem se navezal nanj in ga spoštoval kot moč, ki vlada nad menoj.

Pograbil me je bes nad njo, ki ga je tako naglo obiskala. Ko pa sem se ozrl na duhovnika, ki se je svečano dvigal v bleščečem obrednem plašču pri grobu, sta se me polastila strpnost in mir.

Stal sem v neposredni materini bližini. Videl sem, kako diha in moli. Prsi so se ji sunkovito dvigale v naporu. Sive mokre megle so se pletle nad grobovi. Pokopališka drevesa so se vzpenjala kot stari častitljivi svečniki iznad križev in spomenikov. Slišal sem jok pokojnikovih bližnjih sorodnikov. Zemlja je padala na krsto, ki je zamolklo bobnela. Bližnja cipresa je spominjala na materin širok temni dežnik. Duhovnikove roke so se dvigale kot božje sulice v molitev. Začutil sem, da je smrt prebodena. Poteptana se je plazila nad mokro, dehtečo zemljo. Duša umrlega se je dvigala zmagoslavno skozi pajčolan megel pod svobodno nebo.

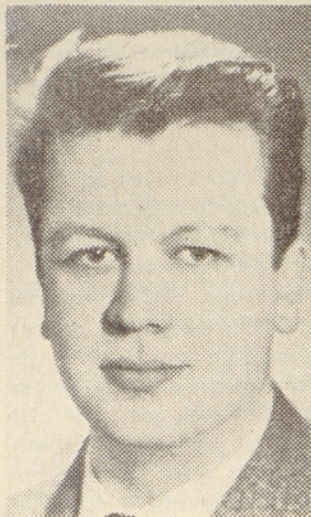
»Končano je,« je rekla mati in me strmo pogledala.

Presenečen sem se zdrznil iz razmišljanj, ki so pela v meni. Molče sem gledal njene mokre oči, ki so videle mojo notranjost.

Sla sva, ne da bi govorila. Hotel sem se ustaviti in se v ljubezni ozreti. Vendar sem se premagal in sem stopal naprej. Najini postavi sta se premikali v motnem jesenskem zraku pod dežnikovo kupolo kot pod velikanskim gobastim senčnikom.

Mati je držala glavo visoko v zrak. V mojem srcu je gorelo in me vodilo vedno više skozi kroge dneva.

ŠTUDENTJE V TRSTU

Pred petnajstimi leti smo Slovenci v Trstu spet dobili svoje slovenske šole. To je bil zelo pomemben dogodek v zgodovini naše manjšine, kajti od njega je bil odvisen, in je še vedno, obstoj vseh nas. Brez slovenskih šol ne bi bilo niti slovenskih ljudi.

Veliko težav in sprememb je bilo v tem dolgem razdobju, ki so globoko vplivale na značaj in razvoj našega šolstva, vendar pa ostaja dejstvo, da je s slovenskih višjih srednjih šol v Trstu izšlo do letos 831 diplomirancev. To ni majhno število, tudi če ga primerjamo s številom maturantov v Sloveniji.

Pred petnajstimi leti je bilo v Trstu zelo malo slovenskih inteligentov. Mladí rod, ki je s svojo izobrazbo na slovenskih šolah, stopil na pot samostojnega življenja, lahko danes odločilno vpliva na rast slovenske manjšine.

Kolikor mi je znano, do danes ni bil objavljen še noben pregled študentov, ki so zrasli in dokončali svoje študije v Trstu. Zato sem si nadel nalogo, da po svojih močeh skušam pokazati, da je dosedanji uspeh velik in da nam mora služiti v ponos in bodrilo za bodočnost.

Vpliv razmer

V letih od 1945 do danes je bilo na slovenskih ljudskih in srednjih šolah sledeče število učencev:

šolsko leto	Ljudske šole	Srednje in tečaji	šolsko leto	Ljudske šole	Srednje in tečaji
1947	4214	1330	1954	2062	1671
1948	3779	1468	1955	1963	1474
1949	3431	1562	1956	1893	1297
1950	2884	1794	1957	1687	1285
1951	2138	1977	1958	1477	1349
1952	2136	2028	1959	1313	1408
1953	2058	1914	1960	1124	1384

K temu je treba pripomniti, da je število učencev (predvsem v ljudskih šolah) po začetnem zagonu padlo zaradi mnogih in zelo različnih vzrokov. Padec takoj po vojni je treba pripisati predvsem dejstvu, da je bilo mnogo otrok, ki so se rodili med vojno in ki niso zaradi razmer mogli obiskovati šole, primoranih ponovno prijeto za pero. Drugi vzrok pa je bil splošen padec rojstev, kajti razmere so se ustale in vsakdo je spet začel z običajnimi skrbmi po obnovi in materialnem napredku. To je značilen pojav v vseh razvitih državah: čim ugodnejše so gospodarske razmere in čim večja je blaginja, tem manj je naraščanja. Potem so naslednjemu padcu bile krive politične razmere ter negotova ureditev tržaškega vprašanja. To je marsikoga napotilo, da ni dal svo-

jih otrok v slovensko šolo; morda se je celo izselil. Danes se je število otrok, ki obiskujejo slovenske šole ustalilo. Pričakovati je, da število ne bo še dalje padalo, ampak, da bo narastlo. Ta zadnji up je odvisen predvsem od tistih, ki so že končali slovenske šole in ki si ustvarjajo svoje lastne domove in svoje družine. V prihodnjih petnajstih letih bo videti te sadove, predvsem pa, ali je slovenska šola znala dati tistega duha in tisto vero v svoj narod in v svoje pokolenje, ki nam je potrebno, da vztrajamo na tej zemlji in s svojo posebno značilnostjo prispevamo k pestrosti in bogastvu sveta. Iskreno upamo, da bo slovenska zavest in čut odgovornosti prevladal nad lovom za materialno blaginjo, upamo, da bo v naših ljudeh prevladala žeja po duhovnih vrednotah, ki so jih podedovali v svojem rodu ter da bodo podedovane vrednote predali svojim čim številnejšim potomcem.

Več deklet med maturanti

Poglejmo sedaj slovenske srednje šole. Na njih je v posameznih letih maturiralo naslednje število učencev.

LETO	Realna			Klasična			Trgovska			Učiteljišče			Skupaj po letih
	m.	ž.		m.	ž.		m.	ž.		m.	ž.		
1945/47	33	17	50	—	—	—	6	5	11	—	—	—	61
1948	11	4	15	—	—	—	2	3	5	2	1	3	23
1949	9	3	12	—	—	—	2	3	5	3	5	8	25
1950	9	7	16	—	—	—	2	8	10	—	5	5	31
1951	15	6	21	—	—	—	2	10	12	5	6	11	44
1952	15	10	25	—	—	—	2	9	11	6	14	20	56
1953	11	7	18	5	5	10	4	9	13	4	14	18	59
1954	12	2	14	8	3	11	5	8	13	8	15	23	61
1955	18	3	22	6	12	18	9	11	20	8	18	26	86
1956	19	5	24	7	7	14	7	5	12	4	39	43	93
1957	19	2	20	12	8	20	9	10	19	1	12	13	72
1958	11	—	11	7	9	16	13	23	36	2	12	14	77
1959	7	4	11	8	8	16	6	25	31	4	12	16	74
1960	12	—	12	3	9	12	17	17	34	3	8	11	69
Skupaj po šolah	201	70	271	56	61	117	86	146	232	50	161	211	831

Ta pregled je potreben delnega pojasnila. Na prvi pogled opazimo, da je razmerje med fanti in dekleti odločno v korist deklet. Od skupnih 831 maturantov je kar 438 deklet, kar znaša skoraj 53%. Največ deklet je seveda maturiralo na učiteljišču, kjer od skupnega števila maturantov predstavljajo kar 76,3% ali več kot tri četrtine. Tudi na trgovski je količnik deklet še vedno mnogo višji od števila fantov, saj znaša 62,9%. Drugačen pa je položaj na realni in klasični. Posebno na realni je v zadnjih letih število dijakinj zelo padlo, tako da ni v letih 1958 in 1960 maturiralo na tej šoli niti eno dekle. Na klasični pa je število enih in drugih skoraj enako. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da so predvsem dekleta hotela s srednjo šolo zaključiti svoj študij, medtem ko so se fantje usmerjali na šole, ki ne dajejo zaključne izobrazbe.

Zanimivo bi tudi bilo pregledati, od kod predvsem prihajajo ti študentje, ali iz premožnejših, ali pa iz kmečkih in delavskih družin. Potem, ali iz mesta ali z dežele. Toda za to bi bil potreben temeljitejši študij in pregled, katerega pa nisem mogel dobiti.

Končno bi imel še majhno pripombo k številu maturantov. Šele v zadnjem trenutku sem opazil, da sta dva slovenska študenta končala najprej trgovsko in nato še realno. Tako sta dvakrat šteta. Toda to v bistvu ne spremeni slike.

Višja industrijska šola

Ce opazujemo leta, je bilo največje število maturantov leta 1956, to se pravi, da so to študentje, ki so se rodili pred vojno, ki pa so vse šole končali po vojni. Nadaljnji dve leti, ki imata po številu največ maturantov sta leti 1955 in 1958, ki sta tudi zelo blizu prejšnjemu. To se pravi, da je to vojna generacija. Ti bodo kmalu morali zaključiti tudi univerzitetni študij.

Drugačen pa je pregled, če gremo po vrstah šol. Največ maturantov je končalo svojo slovensko izobrazbo na realni gimnaziji, sicer 271; sledi trgovska akademija z 232, učiteljske z 211 ter končno klasična gimnazija z 117 dijakov. Na klasični gimnaziji je število nizko predvsem zato, ker do leta 1948 ni bilo klasične gimnazije. Zato je šele leta 1953 prišlo s šole v ulici Lazzaretto Vecchio prvih 10 slovenskih maturantov - klasikov. (Nato je bilo število teh skoraj vedno stalno. Kdor namreč konča to vrsto šole, ima odprta vrata na vse vrste fakultet od inženirije pa do medicine in jezikov. Nekoliko bolj omejena izbira je na realni. Na ostalih šolah pa je pouk še bolj omejen, bolj strokoven; zato so navadno študentje, ki so se vpisali na te šole, želeli priti čimprej do kvalifikacije ter do kruha. Tako je bila trgovska precej časa zanemarjena in ni uživala veliko ugleda med Slovenci. Šele v zadnjem času je njen ugled in pomen zrasel na stopnjo, ki jo zasluži. Slovenci smo bili navadno taki, da smo ali ostali doma na kmetih ali v delavski družini, ali pa smo se odločili za študij, in ta študij je predstavljala univerza. Zato tudi Slovenci nimamo tistega srednjega kadra izobražencev, ki je danes zelo pomemben: imamo preproste ljudi in visoko izobražene, nimamo pa vmesne stopnje. Zato se je večkrat zgodilo, da so slovenska podjetja v Trstu, ki so iskala ljudi, primerne za urade, težko našla dovolj sposobno delovno silo. Zelo občutno je to predvsem v industrijskih obratih, kjer nimamo svojih izvedencev. Zato bi nam bila neobhodno potrebna slovenska višja industrijska šola. Šele tako bi imeli celotno, popolno in zaključeno družbo.

Kar se tiče učiteljskega je treba omeniti, da nam je bilo zelo potrebno predvsem po vojni, ko je primanjkovalo slovenskega strokovnega osebja za komaj ustanovljene ljudske šole. Takrat je bil naval na to šolo res velik, prevelik za naše potrebe, kajti ko se je enkrat položaj ljudskih šol ustalil in so bila učiteljska mesta zasedena, nismo vedeli kam z novimi abiturienti. Temu vzroku je treba predvsem pripisati majhno število učencev, ki je sedaj na slovenskem učiteljsku v Trstu. Poleg vsega tega pa je še eno učiteljske v Gorici, kjer je enak položaj kot v Trstu. Sedaj imamo dve učiteljski, a smešno nizko število dijakov. Tudi zaradi tega bi bilo primerno, da bi obe učiteljski združili ter namesto uknjene ustanovili višjo tehnično šolo, katero zahteva modern čas ter industrializacija. S tem bi imeli večjo izbiro in bi tudi preprečili vpisovanje slovenskih otrok, ki končajo nižjo industrijsko šolo ter se želijo še nadalje tehnično izobraziti, na italijanske tehnične zavode. O tej zadevi bi morali globoko razmisliti.

Poglejmo sedaj, kaj se je zgodilo s slovenskimi študenti, ki so maturirali na slovenskih višjih srednjih šolah. Najprej naj omenim, da za ta pregled ni mogoče nikjer dobiti točnih podatkov, zato bo tudi ta moja razprava temeljila le na mojih poizvedovanjih ter na približnih podatkih. Nemogoče mi je namreč bilo iztakniti vse Slovence, ki so se vpisali ali končali svoj študij na univerzah v Italiji, v tujini ali pa na kakih drugih visokih šolah. Zato bo ta pregled bolj informativnega značaja kot pa statističnega. Po zaključku svojih poizvedovanj in intervjujev sem prišel do ugotovitve, da je univerzo ali podobne visoke šole končalo 58 Slovencev, ki so maturo opravili v Trstu.

Veliko več je Slovencev, ki so končali v teh letih univerzitetne študije, toda niso obiskovali slovenskih šol v Trstu. Takih primerov, katerih nisem jzrecno iskal, poznam več. Od tistih, ki so končali slovensko šolo v Trstu ter nato tudi univerzo, je treba kaj več spregovoriti. To so predvsem študentje, ki so maturirali do leta 1954; teh pa je v primeri z vsemi maturanti le dobra tretjina. Zato je pričakovati, da bo odstotek študentov, ki so končali pozneje maturo ter se vpisali na univerzo, večji in torej kot posledica tudi večje število doktorjev. Drugi zanimiv pojav, ki je globoko vplival na to generacijo študentov in ki je tesno povezan s povojnimi razmerami, je ta, da so ti maturantje v veliki večini zapustili Trst ter se izselili ali v Ameriko ali pa v druge prekomorske države. Tam pa se prav gotovo niso mogli vsi posvetiti študiju, ampak so se v velik meri zaposlili. Zato je količnik ljudi, ki so končali univerzo sorazmerno nizek. Šele pozneje so se razmere nekoliko ustalile ter dovolile, da so se ljudje, ki so se tukaj rodili ter tukaj doštudirali, lahko tudi tukaj zaposlili, ali imajo vsaj možnost za to. Največ ljudi je emigriralo okrog leta 1950. Ti so svoje študije nato končali navadno, kolikor sem zvedel, v Madridu ali drugje v Španiji, v ZDA, v Kanadi ter v Nemčiji in Franciji. Zelo zanimivo je, da so ti ljudje sedaj raztreseni po vseh koncih in krajih sveta. Nekateri so postali častniki, drugi agronomi, tretji inženirji, spet drugi so prevzeli svobodne poklice itd. Od vseh teh jih je v Trstu ostalo le malo. Največ so to profesorji. Kot zaključek k temu obdobju, ki ni preveč nabuden za slovensko manjšino v Trstu, naj omenim, da je ta generacija za slovenski narod, ki prebiva na tem delu sveta, izgubljena. Edino kar od nje lahko pričakujemo je to, da nam s svojo navzočnostjo v svetu lahko pomaga pri našem vsakdanjem boju predvsem s tem, da seznanja svet z našim obstojem in z našimi problemi.

Materialne težave

Za naš obstoj je mnogo bolj pomembna generacija, ki sedaj končuje svoje študije na raznih univerzah od Dunaja, preko Ljubljane in Trsta, do italijanskih in ostalih evropskih univerz. To generacijo tudi bolje poznam, zato ji bom posvetil več časa in prostora. Slovenskih študentov, ki so končali slovenske šole v Trstu in ki so sedaj vpisani na tržaški univerzi, je približno 168. Točnih podatkov nisem mogel dobiti, kajti tajništvo univerze mi ni dovolilo, da bi pregledal vse podatke, zato se moram omejiti le na svoje lastne raziskave. Opomniti pa moram, da v tem številu niso vštetii tudi tisti akademiki, ki prihajajo iz slovenskih šol v Gorici (okrog 40) ter tisti, ki so končali italijansko šolo iz enega ali drugega razloga. Tako je na primer vsem znano, da otroci slovenskih staršev, ki stanujejo v Gorici, in ki so optirali,

ne morejo obiskovati slovenskih šol. Res je, da je takih otrok vedno manj, a še vedno jih je nekaj.

Razpredelnica slovenskih študentov na univerzi v Trstu bi bila po letu mature takale:

Leto	Število	Leto	Število
1948	1	1955	23
1949	1	1956	21
1950	2	1957	31
1951	3	1958	19
1952	5	1959	22
1953	4	1960	18
1954	7	Skupaj	169

Toda to niso vsi slovenski študentje, ki študirajo na univerzah. Poleg teh, ki so svoje študije zaključili na slovenskih šolah v Trstu in Gorici ter na italijanskih šolah so še tisti, ki so svojo srednjo izobrazbo končali v Kopru, Ljubljani in drugje. Tudi take primere poznam. Morda bi kdo mislil, da jih je malo, pa jih ni.

Po fakultetah pa so študentje takole razdeljeni:

SEZNAM PO FAKULTETAH

Pravne vede	24	Matematika, fizika	18
Gospodarske vede	40	Jeziki	8
Tehnične vede	17	Socialne vede	3
Filozofske vede	18	Neznano	20
Farmacija, kemija itd.	20	Skupaj	168

Nekaj besed je treba spregovoriti in pojasniti k temu pregledu. Vsakdo namreč ve, da je univerzitetni študij nekaj zelo relativnega, da se študentje večkrat prepisejo iz ene fakultete na drugo, da jih mnogo ne obiskuje redno predavanja itd. Vse te zadeve preprečujejo točen in jasen pregled vpisanih. Mnogokrat se nisem mogel obrniti naravnost na prizadete, da bi jih vprašal, kaj študirajo, mnogih tudi osebno ne poznam, zato sem se moral zadovoljiti s približnimi podatki. Zato sem tudi združil podobne si fakultete v skupine, da ne bi nastalo prevelikih razlik. Iz teh izhaja, da Slovenci študiramo vse panoge znanstva, od jezikov do nuklearne fizike, kar je zelo pomembno dejstvo.

Drugi zanimiv pojav, ki ga zelo pogosto, da ne rečem skoraj vedno zasledimo pri teh študentih je ta, da skoraj nihče ne konča predpisanega študija v določenem roku. Temu je predvsem krivo gospodarsko stanje in pa premajhna strogost na univerzi. Skoraj vsak slovenski študent si mora pomagati pri svojem študiju s postranskimi zaposlitvami, da dobi kaj denarja za svoje lastne potrebe. To marsikomu prepreči, da bi vztrajno in stalno študiral. Vsi vemo, da je današnji svet tak, da ne dovoli človeku življenja brez denarja. Poleg tega mora sodobni študent kupovati časopise, potovati, imeti nekaj razvedrila itd. Za vse to pa je potreben denar, ki ga ni vedno možno dobiti od doma. Druga zadeva, ki sem jo že prej omenil, je premajhna strogost profesorjev in sploh univerzitetnega sistema samega. Izpiti so le trikrat na leto in prav lahko je zamuditi kak rok. Človek je takoj v zamudi za tri mesece. Tretja stvar pa predstavlja razliko med srednješolskim sistemom učenja in med univerzitetnim. Vsak študent navadno zapravi prvo leto, ko se vpiše na univerzo. Okolje mu je tako tuje, lekcije tako nenavadne in kar je najprijetnejše, nihče ne sili človeka, da bi študiral. Ko mine prvi rok in nato drugi, ter človek opazi, da ni do tedaj še ničesar pametnega storil, ampak le zapravljal čas, je že prepozno. Tedaj začnejo muke in krize. Nekateri spoznajo, da fakulteta, ki jo obiskujejo ni zanje, da bi katera druga bolj

ustrezala njihovim zmožnostim. Prepisati se je treba. Spet leto izgubljeno. Medtem pa je človek postal starejši in materialne potrebe večje. Tako se študij navadno zavleče za dve, tri leta. V tem času pa se marsikaj spremeni in marsikdo mora opustiti za vedno svoj študij. Priznati pa je treba, da so slovenski študentje mnogo pridnejši in bolj pripravljeni kot pa so naši italijanski kolegi. Ne vem, komu ali čemu je treba to pripisati, a dejstvo ostane.

Tako smo prišli do ugotovitve, da je večina študentov, ki študira razne fakultete, morda z izjemo filozofske, že prekoračila mejo, na kateri bi morali že doktorirati.

Slovenska šola opravila svoje poslanstvo

Sedaj pa pogledajmo še ostale študente, ki so maturirali v Trstu ter so vpisani na razne druge univerze. Ti podatki niso točni, a približno kažejo sliko naših bodočih izobražencev. Prej pa moramo še opozoriti, da so študentje, ki študirajo drugje tisti, ki so se odločili za take poklice, za katere se ne morejo usposobiti na tržaški univerzi. Predvsem so to zdravniki, agronomi ter drugi posebni poklici.

VSEUCILISCA

Trst	168	Nemčija, Dunaj, Zagreb	
Ljubljana	33	in ostala tuja mesta	10
Italija	32	Skupaj	243

Iz razpredelnice je razvidno, da danes študira od vseh slovenskih maturantov le 29,3%. Toda opozoriti je treba, da so maturanti učiteljišča le redko nadaljevali študij. Njih število je tako majhno, da bi ga lahko prezrli. Podobno je tudi z maturanti trgovske. Kolikor sem mogel zvedeti, jih je samo 18, ki nadaljujejo svoje študije v Trstu ter eden v Nemčiji. Torej večino akademikov predstavljajo študentje realne in klasične. Od skupnih 388 maturantov, ki so končali v ulici Lazzareto Vecchio, nadaljuje študij 217 študentov, kar predstavlja 55,9%. Oni so jedro slovenske inteligence.

Njim, kot tudi ostalim, želimo, da bi lahko čimprej končali svojo nalogo ter se posvetili plodnemu delu med svojim narodom. Če pa jim to ni mogoče, naj bi pa s svojimi zmožnostmi pokazali svetu, da smo narod, čeprav številčno majhen, pa vendar kulturno in zmožen velikih razumnikov.

Iz tega kratkega pregleda izhaja jasen obris stanja, v katerem se nahajajo slovenski študentje v šolskem letu 1960/61. Z velikim veseljem moram ugotoviti, da je slovenska šola znala dati tem študentom toliko moči in pravega slovenskega ponosa, da so ostali vedno ne samo navezani na slovensko pokolenje in na njegove vrednote, ampak tudi, da niso v veliki večini podlegli tujim vplivom. Ostali so Slovenci. S tem pa je veliko poslanstvo slovenske šole častno opravljeno.

Tržaško univerzitetno poslopje

Pisma

Mladostna lahkomiselnost
se te je polastila.
Komaj ti je žal
po meni.
Prekratka bila je
najina zamisel.

Propadam
kot lubje trhle vrbe.
Poglej,
vsaka veja plaho se dotika
tal, da prirase zemlji.

Odpusti!
Vse spomine in cvetice
vrnil ti ne bom ...
da bom v mislih nate
zvenel z njimi,
dokler ne zdehtim v nebo.

Uspavanka

Modre rože
si stiskala
v dlani
in zdaj pa zdaj
zavrisnila
in vrgla cvet v sonce ...

Rdeče rože
si vtikala
na prsi
in zdaj pa zdaj
poljubila si vonj,
ga hlastno pila.
Takrat sem ljubil dekle.

Se daleč si, daleč nekje,
cveti ti v roki, na prsih prhne.

Vrgla jih boš nekam — v noč.

Pesmi

Tvoje oči

Tiho sem gledal v oči,
do dna,
do stene, kjer so se blestele solze.
Nežen sem našel v očeh
ves up —
ljubezen plaho,
ki se dotika vekov.
Tiha presinja čistost v njih
se kot otrok je vame uprla.

Tiho kristal se odpel
z oči
in mehka solza je padla na prsi.

Vinu

Kot brata si napijva
za jutri,
ko boš sama kriva,
da ni ljubezni.

Uživanju napijva
za včeraj,
kjer sla se skriva
v belem krilu.

Za danes si nalijva,
ljubimca,
ko težko vino vpija
se v čut srca ...

Pijana roka je sunila vino na tla.

Po zmagoslavnem Gagarinovem poletu v vesolje so nauti brezbožni dialektiki v Moskvi v zasmeh svetopisemskega poročila o stvarjenju sveta izdali knjižico z naslovom »Šesti dan«. V njej je napisano med drugim: »Minilo je le nekaj dni po prvih dnevih ustvarjenja. Tedaj so ljudje, ki jim je bilo dano tekmovati z bogovi, ustvarili novo nebesno telo — umetni planet, ki obkroža Zemljo. Nato je bilo ustvarjeno vse, kar je bilo potrebno za življenje: luč, svetloba, hrana in toplota. Oskrbljeno je bilo z rastlinami in živalmi, malimi in velikimi. Končno pa je prišel velik dan, ko je bilo kronano ustvarjanje — in v umetnem planetu se je pojavil človek!«

Gagarinov polet naj torej pomeni upor proti Bogu? Zgodovina že pozna nekaj takih uporov: Luciferjev padec, Adamov upor, babilonski stolp ... in ...

Kaj pravi o vesolju nepristranska znanost? Vesolje je bilo za človeka dolgo časa velika neznanka. Čimbolj se je razvijala znanost, tembolj ga je spoznaval. Spočetka je imel člo-

so silno zamotani. Ustavimo se tam, do koder so prišli danes s pomočjo takoimenovane radioastronomije, to je pri osmih milijardah svetlobnih let.

Kraljevo astronomsko društvo v Londonu (»Royal Astronomical Society«) je pred kratkim objavilo poročilo prof. Martina Rylea, ki utegne biti odločilno za vprašanje o nastanku sveta, ako se izkaže, da je pravilno. Prof. Ryle že od leta 1958 sistematično raziskuje nebo z velikim radioteleskopom na vseučilišču v Cambridgeu. Največji ameriški teleskop z velikanskim zrcalom prodre v razdaljo 2 milijonov svetlobnih let, angleški radioteleskop, ki se poslužuje izžaravanja radijskih valov, prihajajočih z zvezd, pa prodre veliko dalje od človeškega očesa, in sicer do razdalje osem milijard svetlobnih let! In prof. Ryle je odkril, da je število trčenj ali prepletanj med Rimskimi cestami ali galaksijami v razdalji osem milijard svetlobnih let enajstkrat večje kakor v bližnji okolici naše Rimske ceste. To pomeni, da se galaksije z naraščajočo se razdaljo od nas hitreje gibljejo, odnosno, da so se pred 8 milijardami let počasneje gibale.

DR. M. P.

ČLOVEK - VESOLJE - BOG

vek Zemljo za ravno ploščo, obdano z oceani. Nad njo se je vzpenjalo nebo, pod njo je bil poganski pekel »had«. Nebo je bilo nosilec zvezd: stalnic, ki mirujejo, in premičnic ali planetov, ki krožijo. Zemlja je bila središče sveta in človek središče Zemlje ter vesolja. A že v tretjem stoletju pred Kristusom je učil Aristarh, da »so stalnice in Sonce nepremične, Zemlja, ki je le majhna pičica v vesolju, pa se vrtil v krogu«. Njegovo pojmovanje pa ni zmagalo. Dolgo časa je veljal Ptolemejev nauk, da so stalnice meja vesolja, katerega središče je Zemlja. Nato se je razvil heliocentrični nauk s Soncem kot središčem sveta. Heliocentrično pojmovanje je zavrgel šele Kopernik v knjigi »De Revolutionibus«, vendar pa svoje podmene ni mogel dokazati, ker so mu manjkali znanstveni instrumenti. Novo gledanje si je s težavo krčilo pot. Tycho Brache je raziskoval kroženje planetov, Johannes Kepler je odkril geometrične in kinetične zakone pri gibanju planetov, Isaac Newton pa je postavil nauk o težnosti. Zdaj je postalo vse jasno: planeti krožijo po vesolju po sili nujnih zakonov.

V XVII. stol. so zvezdoslovci spoznali, da je naš sončni sistem le majhen delček vesolja. Odpirala so se nova neskončna obzorja. Množica zvezd pa je bila tudi po takratnem pojmovanju daleč izven prostora in brez zveze s sončnim sistemom. Šele v prejšnjem stoletju so začeli meriti oddaljenost zvezd. Tudi najbližje zvezde so tako oddaljene, da potrebuje luč, ki se širi s hitrostjo 300.000 km na sekundo, več let od njih do Zemlje. Razdaljo zvezd so začeli meriti s svetlobnimi leti. Eno svetlobno leto je razdalja, ki jo naredi svetloba v enem letu. Vsaka zvezda — in samo v naši Rimski cesti jih je 100 milijard — je sonce, podobno našemu. Naše Sonce je torej zvezda med zvezdami. Od leta 1920 je zvezdoslovje naglo napredovalo. Prišlo je do novega odkritja, da naša Rimski cesta ne pomeni meje vesolja, ampak je le ena med milijardami Rimskih cest. S trigonometričnim merjenjem so prodrli najprej v razdaljo 300 svetlobnih let. Z astrofizičnimi metodami so rinili dalje in prodrli do razdalje 100.000 svetlobnih let. Predaleč bi nas zavedlo, ako bi skušali opisati

znanstvene postopke, ki se jih zvezdoslovci poslužujejo, ker In na podlagi te ugotovitve prof. Ryle sklepa, da so bile galaksije pred osmimi milijardami (svetlobnih) let veliko bolj natrpene in da je bilo vesolje občutno manjše. Tudi ameriški zvezdoslovec Edwin Powell Hubble je ugotovil, da se galaksije premikajo tem hitreje, čim večja je njihova oddaljenost. Postavil je pravilo, po katerem se hitrost premikanja galaksij poveča za 163 km na sekundo na vsakih milijon svetlobnih let.

V zadnjih desetletjih sta nastali dve teoriji o razširjanju vesolja in nastanku sveta. Prva je evolucijska, druga pa statična, ki ji pravijo tudi materialistična.

Nauk o evoluciji ali razvoju vesolja pravi, da je bilo vesolje spočetka sila majhen kozmos, malo večji od našega sonca, nekakšen praatom, podoben kepi zgoščene materije (kubični centimeter je tehtal 100 milijonov ton). Ta praatom je bil visoko radioaktiven in je eksplodiral. Pri eksploziji so z velikansko naglico siknili v vesolje protoni, elektroni, alfa delci in drugi drobcji. Materija je bila najprej plinasta, počasi pa se je zgostila in tako so nastale galaksije. Pričetni težnostni sili se je pridružila kozmična odbojna sila, kar je trdil tudi Einstein. In prav zaradi te odbojne sile se danes kozmos neprestano širi v vesolju. Ameriški zvezdoslovec ruskega porekla Jurij Gamow meni, da je velikanski pritisk v zgoščenem praatomu povzročil silno vročino, ki je znašala nekaj milijard stopinj. Ta je povzročila eksplozijo. Ker je z eksplozijo pritisk ponehal, se je zmanjšala tudi temperatura. Gostota nebesnih teles je bila pred milijardami let večja od današnje. Če pravi prof. Ryle, da so bila trčenja med galaksijami pred 8 milijardami svetlobnih let enajstkrat večja kakor danes, to pomeni, da so bile takrat zvezde bliže druga drugi in neizpodbitno potrjuje teorijo o razvoju svetovja.

Nauk o stacionarnem ali nespremenljivem svetovju pa zagovarja zlasti cambridški zvezdoslovec Fred Hoyle. On trdi, da v vesolju nastane vsako minuto nekaj sto vodikovih atomov na kubični kilometer vesolja, in sicer iz »ničja« (conti-

V našem Marijanišču živijo tudi KNJIŽICE. To je na pogled skromna publikacija, ki pa zaradi svoje tehtnosti in vztrajnosti veliko pomaga v naši duhovni rasti. Aprila je izšla odlična knjižica z naslovom »Naša družina«. Obsega dve pastirski pismi katoliških škofov Jugoslavije o krščanskem zakonu in o katoliški vzgoji v družini. O tej številki KNJIŽIC je zapisal Katoliški glas s povdarkom, da smo vendar dobili prepotrebno knjižico. Vsebinska je življenjsko sočna, tehtno napisana, resnično kakor dobro pripravljene vsakdanje kruh, ki ga je treba samo uživati.

Sedaj je v pripravi nova knjižica z naslovom: Sveti oče Janez XXIII. Naš slovenski duhovnik dr. Jezernik, ki živi v Rimu, je napisal nekaj slik iz življenja sedanjega svetega očeta. Knjižica želi biti po svoje skromno darilce, sinovski spomin slovenskih zamejskih katoličanov ob 80-letnici papeževnega življenja. — Knjižice se redno dobijo v Marijanišču na Opčinah, v trgovini Fortunato v Trstu, V Kat. knjigarni in pri Kat. glasu v Gorici ter v Mohorjevi knjigarni v Celovcu. Cena 50 lir.

AMERIŠKI IGRALCI V TRSTU

Naše mesto je obiskala odlična ameriška igralska skupina »The Theatre Guild American Repertory Company«. Nastopila je v Novem gledališču z dvema predstavama. V nedeljo, 4. junija je odigrala Tennesseejevo »Stekleno menezarijo«, v ponedeljek zvečer pa Gibsonovo »Čudodelko«.

Igralci so igrali seveda v angleščini. Njihova igra pa je bila nekaj izrednega. S silno sugestivnostjo, čudovito izraznostjo, a obenem naravno, brez najmanjšega patosa so igrali, tako da je bila predstava celo za tistega, ki ni jezika razumel, pravo in veliko doživetje.

L EPOTA

(POEZIJA V PROZI)

Stala sva prav na robu med lučjo in temo in maloprej sem okusil v njenem pogledu vsa sladkost in grenkobo življenja. Pa je nenadoma od morja zavel veter, ji razmršil lasi in jo počasi odnesel s seboj proti pozlačeni galdini.

Tam, kjer so se penoči valovi izlili na pesek je obstala, in bilo ji je ime Lepota.

Bila je prav tista, ki jo je že davno od tega porodil val; prav tista, ki so jo ob morju ljudje srečali in zvezali, kot tatu.

Peljali so jo na umazane sejme, med pijance in prešuštnike, med razbojnike in samozadovoljne pravičnike. Peljali so jo v naše življenje, med hiše in ulice, med vsakdanjost in strah, med gnus in dolgočasje.

Toda bila je še vedno Lepota.

Pijanči so dahnilo v njo vonj vina. Umazani kramarji so zanjo ponujali težke zlatnike, izprijene ženske so plesale okoli nje ples nečistosti. Gospodje v zlikanih oblekah so jo cenili s svojimi poželjivimi očmi. Visokorasle gospe so si z rahlim nasmeškom nekaj šepetale.

Pa je bila vendar Lepota.

Naveličali so se ljudje njene neomadeževane beline, zbal so se njenih čistihih oči, zazebel jih je tisti nasmešek izmučenega otroka.

Vzeli so biče in jo bičali do krvi.

Vzeli so sulice in jo prebodli do smrti.

Vzeli so meče in jo razkosali.

In vendar ni umrla; vstala je in bila je še vedno Lepota: lepša, čistejša kot prej.

Novo so jo ljudje zvezali in peljali k morju, tam so jo vrnili valu...

Zganila se je ob meni in mi naslonila glavo na rame. Vprašala me je, zakaj sem žalosten. Molčal sem, zakaj ona ni smela vedeti, da je Lepota.

ČLOVEK VESOLJE BOG

(Nadaljevanje)

nuus creation). Iz teh atomov se tvorijo nove nebesne meglice, tako da je vesolje razmeroma enakomerno napolnjeno z galaksijami. Večno nastajajoča materija izvaja v vesolju rahel pritisk, ki zadošča, da se galaksije vedno bolj odbijajo druga od druge. Ko dosežejo galaksije hitrost svetlobe, izpadejo iz časa in prostora ter se vrnejo v netvarno stanje. Kozmos se po eni strani stalno prazni, po drugi pa nenehno nastaja nova materija. Pred kratkim je prof. Hoyle svoj nauk nekoliko spremenil. Pravi, da ne nastajajo vodikovi atomi, ampak nevtroni, ki se takoj ločijo v protone in elektrone. Ta nauk pa je težko vzdržljiv. Nikakor se ne da dokazati,

da bi bila gostota kozmične mase pred milijardami let enaka današnji, kakor bi moralo biti po njegovih trditvah.

Vsekakor ne smemo delati prenašlih zaključkov tudi iz izsledkov radioastronomije, ki govori v prid vesoljskega razvoja. Boj med obema naukoma še ni zaključen. Lažje pa si predstavljamo božji stvariteljski dej na osnovi nauka o razvoju vesolja. Ta nauk se tudi bolj sklada z modernim naukom o splošnem razvoju ali evoluciji, ki ga je postavil znani učnjak Theilhard de Chardin. Vendar pa tudi drugi nauk ni v opreki z naukom o stvarjenju sveta, saj bi božja stvariteljska sila lahko sproti spravljalna v življenje nove delce, o katerih govori prof. Hoyle. Znani radioastronom A. C. B. Lowell je pred tremi leti zapisal: »Iz razlogov, ki ne spadajo v pristojnost moderne znanosti, mora sleherni nauk o nastanku vesolja prej ali slej voditi v metafiziko« — to je k Bogu kot početniku in stvarniku vsega, kar je. In ta zaključek je bistveno drugačen od neresnega pamfleta, ki se ob priliki Gagarinovega vesoljskega poleta z žabje perspektive norčuje iz Stvarnika.

EKHNATON

JOŽE PIRJEVEC

Zgodovinska povest iz starega Egipta (4. nadalj.)

Bil je prijeten dan. Veter, ki je zadnje tedne vztrajno pihal iz puščave in prinašal s seboj oblake drobnega peska, ki se je prikradel v prav vsako špranjo in neprestano silil v oči in usta, se je nenadoma polegel. Nebo je postalo spet modro in z njega je močno pripekalo sonce na mesto in reko. Bil je eden izmed tistih dni, ko se človek razveseli življenja zaradi samega užitka, ki mu ga nudi dihanje in utripanje srca.

Vendar ni bil nihče zadovoljen. Med ljudmi je šel šepet od ust do ust, da faraon zapušča svojo prestolnico, zaradi skrunitve Amonove duhovščine in se zateka v komaj napol dograjeno mesto Akhet-Aton, kjer bo odslej živel in vladal. Njegove ladje so bile že zasidrane ob pomolih in večina sprenštva se je že vkrcalo vanje.

Ceste, ki so vodile od palače do pristanišča so mrgolele ljudi, ki so se zbrali, da pozdravijo vladarja. Nagnetli so se vse do obzidja palače Merimat, ki je ležala v vnožju skalnatih gričev, prav ob robu puščave. Vhodna vrata so bila na stečaj odprta, tako da je bilo videti v notranjosti vrtove in pot, ki je vodila do samega faraonovega doma. Ljudje so dobro poznali to čudovito pot, tlakovano z belim marmorjem in obdane s kipi sfing, skrivnostnih in molčečih. Po njej se jim je navadno pripeljal nasproti dobri vladar, z vsem sijajem obdan, na svojem zlatem vozu, podobnem vzhajajočemu soncu. Danes pa je bila pot mračna in tiha, prav tako kakor potrta množica iz katere je bilo slišati le tu pa tam besedo proti Bekenhonsu in njegovim svečenikom, ki so povzročili vladarjev odhod.

Medtem pa so se zbrali člani kraljeve družine pri kraljici Tiji za slovo. Samo ona je še trdovratno vztrajala na svojem mestu, vsi ostali so sledili faraonu. Velika palača je bila prazna. Služabniki so že odšli na pot, da v novi prestolnici čimprej uredijo vse potrebno za gospodarjev prihod in le v tistem krilu poslopja, ki je spadalo kraljici materi je bilo nekaj življenja.

Starka je bila trudna in razburjena. Njene oči so bile polne žalosti. Zavedala se je, da bo odslej ostala sama, brez ljubega sina in vnukinj, a je kljub temu zadržala solze, ki so ji silile v oči. Mislila je na trenutek, ko bodo zapustili dvor in bo ostala sama z objokanimi služabnicami. Le njej ne bo dano razgaliti svojih čustev ampak jih bo morala skriti za masko negibnosti, kot da bi ne bila človeško bitje ampak kip iz voska ali alabastra. Bala se je ure odhoda in je zato skušala oddaljiti. Pozanimala se je večkrat za to in ono in nato dolgo poljubljala mali vnukinji, ki sta se polni vselega pričakovanja igrali z priljubljeno udomačeno opico, z zlato verižico okrog vratu.

Razen njiju se je samo še Eje veselil odhoda. Odkar je postal najvišji Atonov svečenik se ni nič kaj dobro počutil v mestu, ki ga je vse spominjalo na sovražnega boga, čigar služabnik je nekoč bil.

Ekhnaton in Nefretiti sta zasedla svojo nosilnico in takoj je zadonel zvok srebrnih fanfar, ki so z visočine obzid-

nih stolpov naznanjala množici faraonov prihod. Velika vrata palače so se počasi odprla in sprevod se je premaknil v dolgi vrsti na pot. Takoj za fanfarami so se oglasili klicarji, ki so z glasnimi kriki skalili tišino v katero je bila pogreznjena množica. »Faraon, faraon,« so vpili slovesno in zdaj pa zdaj dvignili dlani k ustom, da bi ojačili glas. »K sebi srca, glave proč, prostor, prostor,« so vztrajno klicali, čeprav so se ljudje ob samem pogledu nanje razdelili v dva špalirja. Ko so se oddaljili je bilo slišati le kovinski zvok sulic, ki so udarjale ob oklep korakajočih vojakov. Najprej so prišli skozi velika z železom obita vrata, nad katerimi je še čuvalo med dvema orlovskima perutma sveto Rajevo oko, ki ga zidarji še niso utegnili odstraniti, črni Nubijci. Njih mišičaste roke so krasile široke zlate zapestnice in njih glave so bile ovenčane z dolgimi in pisanimi peresi tujih ptic. Ponosno so zrlili na zbrano množico ne da bi se dali motiti od marsikaterega otroka, ki je ob pogledu nanje skril obraz v materino naročje in planil v prestrašen jok. Sledili so jim na vročekrvnih mittanskih konjih najvišji poveljniki čet, vsakdo z znaki svojega čina in dostojanstva. Nato se je pred očmi ljudstva pojavil ves dvor. Z vsem sijajem so se kraljevi odličniki in njih žene odpravili na pot. Prva med vsemi sta se vsak na svojem vozu peljala vezirja obeh dežel, upravnik bele in rdeče hiše, eden z emblemi lotosovih, drugi pa papirusovih cvetov. Takoj za njima so se vrstile vprege Velikega točaja in peka, Varuha faraonovega nakita in še vseh onih, ki so se ponašali z njegovo naklonjenostjo in prijateljstvom.

Komaj so se lačne oči mogle napasti nad razkošjem, ki ga je nudil pogled nanje, je bil sprevod nosilnic in voz že mimo in nastopila je osebna faraonova straža, ki je bila zaradi svojega sijajnega orožja in pozlačenih oklepov, v katerih so se odbijali sončni žarki, posebna ljubljena množica. Toda niti ona ni mogla priklicati niti najmanjšega navdušenja in celo, ko se je prikazala Ekhnatonova in Nefretitina nosilnica, iz čistega zlata in vsa posuta z dragimi kamni, ni nihče zaklical veselega pozdrava. Kako drugače je bilo sicer, ko je ljudstvo jokalo od sreče ob pogledu na sveti par in so matere dvigale dojenčke z iztegnjenimi rokami, da bi jih posvetil pogled božjih oči. Može in otroci so poskakovali na eni nogi od sreče in vse je navdalo trdno prepričanje, da se bo prav od tega trenutka dalje, ko je šel faraon mimo njih začela za vse doba pravice in veselja. »Faraon, živi večno! Ljubi nas! Živi milijone let! Blagoslovi nas! Zlati sokol, Hor! Ljubimo te in blagoslovljamo! Ra si v svojih udih, Ke-pre v svoji pravi postavi Začetek sreče...« tako je donelo iz vseh glori.

Nefretitin lepi obraz je izgubil, kljub spretni roki služabnic, ki so ga naličile po najnovejših novostih mode, ves blesk, ki je sicer sijal z njenih lic. Ta strahotni molk ji je bil hujši od še tako bridkih besed. Zdelo se ji je, da se ji dviga od vseh strani nasproti, kot neprehoden zid in se nato podira nanjo ter jo hoče pokopati pod svojim kamenjem. Na čelo

so ji stopile potne srage in Ekhnaton, ki je držal njeno roko v svoji je začutil kako postaja vedno bolj hladna in negibna. Pozabil je na dvorni običaj, ki mu je predpisoval, da se pokaže v javnosti popolnoma negiben in brez kakršnegakoli izraza na licu, ter je sunkoma obrnil glavo proti njej, ves prestrašen in osupel. Utegnil je še videti kako je njena glava omahnila pod težo diadema, ki je zdrknil na tla in njo samo prestreči, da ni padla z visoke nosilnice. Kraljica je bila v nezavesti! Bil je tako presenečen in prestrašen, da ni za nekaj neskončnih trenutkov, niti vedel kaj se pravzaprav dogaja. Potem si je toliko opomogel, da je zaklical nosačem naj pospešijo korak, da dospe čimprej do kraljeve ladje.

Množica pa je ob pogledu na Ekhnatona, ki je poln obupa in strahu na visoki nosilnici podpiral svojo ljubo ženo in stiskal svoje objokano lice k njenemu, tako sivemu in negibnemu, da je bilo videti kot otrplo v mrtvem snu, pobesnela. Oglasil se je obupan jok žena, kakor da nosijo mrliča k pokopu in grožnje mož, ki niso vedeli nad kom stresti svojega srda.

Med tem je kraljeva nosilnica, ki je naglo napredovala, kakor ladja med kipečimi valovi, dosegla pristanišče kjer je bilo vse pripravljeno za faraonov prihod. Ekhnaton je pozabil na vse okrog sebe in je sam dvignil onemoglo Nefretitino telo ter ga z obrazom mokrim od solz, ki jih ni utegnil niti obrisati, prenesel na krov. »Zdravnika, hitro zdravnika,« je ukazal s tresočim se glasom presenečenemu kapitanu, ki se v divjem vrvenju ni prav zavedal kaj se dogaja in je hotel začeti s pozdravnimi besedami, ki jih je sam pri sebi tako dolgo pripravljaj.

Množica pa se ni kakor ni pomirila, nasprotno, ko so se slišali prvi glasovi, ki so svetovali udor v Amonovo svetišče, se nihče ni zgrozil nad predrznim boogskrunstvom glasnih srboritežev. Marsikdo se je tedaj spomnil na krivico, ki so mu jo prizadejali Amonovi duhovniki ali končno našel ugodno priliko, da dvigne svoj glas proti pretiranemu bogastvu templja, ki je bil v ostrem nasprotju z veliko revščino ljudi. Zato so se glasovi še pomnožili in ni manjkalo najbolje-vitejših, ki so se zagnali v smeri svetišča in povlekli za seboj celotno množico. Kmalu je bil prostorni trg pred vhodom v mogočno stavbo, do zadnjega kotička napolnjen, z razcapanimi in razkuštranimi ljudmi, ki so na vse grlo dali duška svoji jezi ter grozili in zasmehovali Amona in njegovega najvišjega svečenika Bekenhonsa.

Ta je previdno že ob jutranji zori zaprl tempeljska vrata in zbral med njegovimi zidovi precejšnjo četo lokostrelcev, ki naj bi v primeru najhujše nevarnosti branili boga in njegov zaklad. Zato je sedaj gledal z popolno mirnostjo z visokega obzidja, ki je obdajalo vse svetišče, in s porogljivim nasmeškom na morje glav, ki je kipel pod njim. Tu pa tam je njegovo uho, med kričanjem tisočerih grl, dojelo pomen besed in takrat je njegov obraz postal trd in hudoben, iz oči pa mu je gorela želja po maščevanju. V naslednjem trenutku pa se mu je nasmeh vrnil na lice, ko je videl kako tisti ki so najbližji ogromnim vratom, bijejo pesti nanje, kakor da bi jih mogli tako vreči s tečajev in si utreti pot v notranje prostore.

»Norci,« je zamrmral, »le razbijajte če si hočete raniti roke!« Nasmeh mu ni izginil niti takrat, ko je zagledal skupino razgrajačev, ki so si z glasnimi klici utirali iz stranske ulice pot med množico in nosili s seboj veliko deblo z okovanim sprednjim delom, ki je služilo kot močno orožje pri podiranju vrat in obzidja sovražnih mest.

»Le kje se jim je posrečilo iztakniti ga,« se je vprašal in si dejal, da je prišel ugoden trenutek, da pokaže upornikom, kako strašna zna biti Amonova roka. Namignil je lokostrel-

cem, ki so stali za njim in jim s prstom pokazal na vlačilce grozečega debela. Ti so dvignili svoje loke in dobro pomerili, nato pa napeli in izpustili brnečo struno. V naslednjem trenutku se je ducat hropečih ljudi zvijalo v smrtne boju na tleh s krvavečimi prsi, prebodenimi od železnih konic. Zdelo se je, da se bo deblo z vso težo zavalilo na tla a že v naslednji sekundi ga je podprlo na desetine rok, ki so ga zagnale z vso močjo, ki jo daje mišicam krvavi bes proti bro-nastim vratom. Ko je kovina udarila ob kovino, je bilo slišati kakor glas zvona, ki naznanja hudo uro. Udarci so se ponavljali v enakomernih presledkih ter z vso turobnostjo naznanjali, da vrata popuščajo in se vdajajo naskoku sovražnih ljudi. Bekenhons ni mogel razumeti kako da se je položaj v tako kratkem času popolnoma spremenil. Ni bil več tako ravnodušen in miren kakor pred kratkim. Videl je, da vrata popuščajo kljub neprenehnemu streljanju svojih čet. Trupla so ležala vse naokrog obzidja a na mesto mrtvih so stopali drugi, prav nič prestrašeni pred puščicami, ki so neprenehoma brnele skozi zrak. Zdelo se je, da jih pogled na kri, ki je tekla iz številnih ran še bolj podžiga k boju.

Sele tedaj je Bekenhons prvič podvomil v nepremagljivost tempeljskega obzidja in čet. Preudaril je, da je morda bolje umakniti se dokler je še čas in rešiti od bogastev, ki so bila spravljena v svetišču to, kar se da. Ne da bi obvestil Drugega duhovnika, ki je poveljeval četam, je skrivaj zapustil obzidje in pohitel v skrivne tempeljske prostore.

Skozi debele zidove ni prodiral hrup, ki je bil na odprtem tako močan in tišina, ki ga je nenadoma obdajala je Velikega duhovnika vznemirila, kakor da se za njo skriva prikrita grožnja. Srce mu je glasno bilo v prsih in roke so se mu tako tresle, da je le s težavo prižgal baklo. Naglih korakov je hitel preko temnih hodnikov, ki so se tu pa tam razširili v tesne celice in strmih stopnic v podzemlje. Zrak je postajal vedno hladnejši in včasih je kanila kapljica z vlažnega stropa in se s tleskom razbila na tleh. Bekenhons se je vsakokrat zdrzil, kakor da sliši stopinje svojih sovražnikov tik za hrbtom. Plamen, ki je visoko gorel v negibnem zraku je tu pa tam osvetlil freske in reliefe, ki so že dolgo izgubili blesk pisanih barv, s katerimi so jih pred stoletji okrasili večji svečeniki. Toda Bekenhons ni imel časa, da bi se oziral nanje, ampak je mrzlično premišljeval, katero pot naj ubere, da se z begom reši pred navalom množice.

Ta si je med tem že utrla dohod v notranjost templja in v silnem navalu kar pomendrala lokostrelce, ki so zaman skušali zaustaviti njen uničujoč pohod. Njen bes in sovražstvo nista usahnila niti v svetj Amonovi veži in pred obličjem boga. Edini podnet, ki jo je še gnal je bila želja po plenu in nasilju. V trenutku je bil Amonov kip pohabljen in oropan zlata in draguljev, ki so ga krasili. Tudi dragoceni svečniki in obredne posode ter vse to kar je bilo vrednega je izginilo v širokih gubah raztrganih oblek. Pa tudi živali, ki so bile namenjene daritvi in živež, ki je bil naložen v prostornih shrambah so prišli v lačne roke napadalcev.

Mnogi se pa niso zadovoljili s tem, pognali so se tudi v podzemlje in napolnili s svojimi glasnimi klici, ki so odmevali od sten, visoke oboke skrivnostnih hodnikov. Bekenhons je že od daleč zaslišal njih glasove in se takoj zavedel kaj se je zgodilo. Za trenutek so ga zapustile moči, moral se je nasloniti ob steno, da ni padel. Mislil je že, da ga bodo nasledovalci dohiteli in na mestu pokončali, a ti so že pozabili nanj. Vso svojo pozornost so posvetili iskanju skritih bogastev, tako da je Veliki duhovnik z lahkoto ušel skozi le nje-mu znane prehode, natovorjen z dragocenostmi, ki jih je mogel v naglici nabrati. Izginil je kakor voda v pesku in precej časa ni bilo o njem nič več slišati.

SASA RUDOLF

Filmski festival u Cannesu

Okrog tega festivala, ki vsako leto odpira sezono mednarodnih festivalov, so se zgrnile polemike vseh vrst. Posebno zanimivo vprašanje je, ali se sploh splača prirejati festivale, ko so ti postali izključno slavljenje znanih igralcev in še posebej igralk. Vzdušje vseh festivalov je lahkotno, brez prave resnosti, polno snobizma, pretirane elegancije in siljenja za vsako ceno v ospredje nekaterih še neznanih igralk, ki si pomagajo na vse mogoče načine, da bi padle v oči slavnih režiserjev in filmskih producentov. Posebno škandalozno je prav to zadnje poglavje.

Vendar imajo filmski festivali tudi pozitivno stran, ki je po mojem mnenju prav v tem, da lahko primerjamo filmsko produkcijo različnih držav, ki pri festivalu sodelujejo. Tako nam vsak festival prikaže jasno sliko v prerezu vseh estetskih, psiholoških in socialnih napredkov raznih držav civiliziranega sveta.

Vatikanski dnevnik »Osservatore Romano« je o nagrajenih filmih na tem festivalu napisal, da so podelili nagrado prav tistim filmom, ki so to najmanj zaslužili. Prav gotovo gre to na račun španskega filma »Viridiana«, kakor tudi na račun poljskega filma »Mati Ivana kraljica angelov«, katerega je ostro obsodil poljski kardinal Wyszynski. Medtem ko poljski film lahko branimo vsaj z umetniške plati, tega ne moremo reči o španskem filmu.

Film »Viridiana« režiserja Luisa Bunuela prikazuje življenje redovnice, ki se naveliča svojega življenja in se iz tega razloga vrže v objem svojega malopridnega bratranca. Režiser Bunuel ni več mlad ter je bil intimen prijatelj pesnika Garcie Lorce. »Viridiana« je njegov drugi španski film, kajti režiser je več let deloval v Mehiki, ker se ni strinjal s Frankovo diktaturo. Končno se je s frankovo oblastjo pobotal in dobil dovoljenje, da je lahko snemal ta svoj film. Film je do neke mere celo makabričen, posebno scene, ki spominjajo na Goyeve slike. Tako na primer vidimo prostor, v katerem se zbirajo pustolovci. Med temi nam Bunuel z vso realitiko in dramatičnostjo prikazuje slepca, gobavca, ki na koncu zapleše ostudno oblečen v po ročno obleko mrtve redovnice.

Predsednik razsodišča je bil pisatelj Jean Giono, kateremu očitajo, da se spozna zelo malo na kinematografsko umetnost. Posebno užaljeni pa so italijanski producenti, ker so njihovi filmi, čeprav nekateri zelo kvalitetni kot »Grda ulica«, bili že takoj na začetku izločeni od nadaljnega tekmovanja. Vendar pa razsodišče ni moglo preko italijanskih igralk, ki so s Sofijo Loren dobile priznanje kot prvovrstne igralke. Pravi triumf pa so dosegle še Gina Lollobrigida in Claudia Cardinale, ki se je ob tej priliki zavezala z neko filmsko producersko hišo za dobo sedmih let.

Toda oglejmo si raje one filme, ki so bili zasluženo nagrajeni. Sem spadata dva francoska filma, ki se direktno zanimata za sociološko vprašanje. Izven nagrad smo tako

lahko gledali film režiserja Jeana Rocha, etnologa in sociologa, ki je prikazal filma »Cloveška piramida« in »Pariz 60«.

V prvem filmu »Cloveška piramida« nas režiser od bližje popelje v Afriko, kjer nam poda, da se tako izrazimo iz prve roke, razmerje med črnci in belci. Rouch je imel jasno zamisel in po predvajanju filma lahko mirne duše rečemo, da je v svojem načrtu tudi uspel. Mladina ne pozna več rasizma, in jo ta zgrešena ideja ne privlačuje več. Scena se dogaja v nekem collidgu, katerega obiskujejo črni in beli študentje. Med njimi ne najdemo nobene sovražnosti ali nestrpnosti. To je za njih najboljša življenjska šola. Ko bodo svoje študije končali, se bodo porazgubili vsak po svojem delu, toda mišljenje, ki so si ga med šolo pridobili, bo ostalo za vedno v njihovih srcih.

Se zanimivejši pa je drugi film, ki ga je Rouch posnel s sodelovanjem znanega sociologa Edgarja Martina. Podamo se v Pariz v poletnem razdobju. Koliko revnejših intelektualcev je ostalo v mestu, kajti nimajo finančnih sredstev, da bi se lahko odpravili na počitnice. Med tem pa v francosko prestolnico prihajajo iz dneva v dan trume tujcev. Naloga obeh sodelavcev je v tem, da sledijo navadnim meščanom in tujcem in jih filmajo v njihovih najbolj intimnih gestah. Na obrazu lahko razberemo njihove bolečine, bojzani in dvome. Razumljivo je, da ima tovrstno snemanje tudi slabo stran, ker jih je treba montirati, kajti če bi predvajali film tak kot je bil posnet, bi bil preveč dolgočasen. Toda če opustimo to pomanjkljivost, lahko rečemo, da je ves film eno samo iskanje sodobne resnice.

Zanimivost je tudi nova nagrada, ki je dobila ime po pred kratkim umrli filmskem igralcu Gary Cooperju. Ta nagrada ima namen poplačati najboljšega igralca, ki je bil v svoji interpretaciji najbolj human in bo njegova kreacija ostala trajna. To nagrado so podelili črnskemu igralcu, Američanu Sidneyu Poitierju za glavno vlogo v filmu »Rožina na soncu«.

Glavna atrakcija tega festivala pa je bil prav gotovo tih dvoboj med Gino Lollobrigido in Sofio Loren. Če prvi lahko priznamo, da je bila nagrajena za najboljšo žensko vlogo, lahko rečemo o drugi, da je doživela tako prisrčen sprejem, kot ga že dolgo nismo videli, pa čeprav na festivalu niso vteli nobenega filma, v katerem bi ona igrala.

Jugoslavija je poslala na festival film »Štirinajsti dan«. Kritika je ta film odločno odklonila. Film, ki je delo režiserja Velimirovića, prikazuje doživljanje skupine jetnikov, ki jih zaradi dobrega vedenja pošljejo na 14-dnevni dopust domov.

»Režiser... Velimirović se ne zdi zelo nadarjen,« piše o filmu znani kritik Pietro Bianchi v milanskem dnevniku »Il Giorno«. Njegov film sloni predvsem na pripovedni sili raznih epizod. Figure in figurice so še dovolj živahne, toda okoli je neverjetno provincialno in zastarelo. V resnici lahko filmi, kot je ta, zanimajo bolj tistega, ki študira politiko, kot pa človeka, ki se zanima za film. Ni dvoma, da lahko nudi »Štirinajsti dan« dovolj jasno predstavo o navadah, morali, ljudeh in okolju v Titovi Jugoslaviji, toda s tem je naše zanimanje izčrpano. V filmu ni poetičnega utripa ne novih prijemov in ne finese dialoga,« nadaljuje Pietro Bianchi. »Ze drugod smo opazili, da imajo revolucionarni režimi nekak strah pred umetnostjo; prednost dajejo rajši že obrabljenim formulam, zvodenelemu in nekoliko prisiljenemu naturalizmu, ne pa svežemu zraku na novih poteh.«

Ugledni milanski filmski kritik se nato sprašuje, zakaj take filme sploh sprejemajo na festival v Cannesu, in meni, da se to dogaja iz empiričnih kriterijev, ki omogočajo dobre diplomatske odnose in odlične kupčije.

PONAVLJANJA IGER

Slovenska radijska postaja ima na sporedu mnogo ponovitev. Če se ponavljajo pesmi, skladbe v takih ali različnih zasedbah, je to razumljivo. Take ponovitve nikogar ne motijo. Nekaj drugega pa je ponavljanje govorjenega sporeda. In v tem govorjenem sporedu mislimo na ponavljanje radijskih iger.

Marsikdo nam bo rekel, da ponavljajo tudi druge postaje. Vendar mu takoj odgovorimo, da toliko prav gotovo ne. Mi imamo vsako soboto na sporedu tako imenovano »sobotno ponovitev« igre. Pri tem želj vodstvo postaje ustreči tistim, ki morda niso imeli priložnosti slišati prve izvedbe. Nekateri pa jo žele tudi ponovno slišati. Razen sobotne ponovitve, pa so tudi ponovitve ob sredah. Posebno dosti ponovitev se nam obeta v poletnih mesecih. Da so ponovitve, razumemo. Dovolili pa bi si pri tem pripomniti, da ne bi smela biti igra ponovljena v prekratnem časovnem presledku in ne več kot enkrat v isti zasedbi.

Drugo, na kar bi želeli opozoriti, je to, da bi moralo vodstvo zares izbirati najboljše dela. Sistem postaje je ta, da registrira vsako dramsko oddajo. Jasno je, da pri tako obilnem sporedu ni mogoče, da bi bile same dobre in najboljše drame v oddaji. Med tolikimi je nekaj dobrih del, nekaj pa zmeraj tudi slabih. Za ponovitev bi bilo treba izbrati literarno, oziroma umetniško najboljše delo.

Razen tega pa bi bilo treba pri izbiri gledati tudi na to, da je bilo tisto delo zares dobro odigrano. Kakor ni mogoče, da bi bila na sporedu umetniško sama najboljše dela, tako ni mogoče, da bi bila vsa dela najboljše in brez vsakih pogreškov odigrana. Pri izvedbi igra nemajhno vlogo nešteto činiteljev. Gotovo je, važno, da so vsi igralci najbolje razpoloženi in dobro pripravljani. Vendar vpliva na izvedbo tudi mnogo drugih stvari: morda ni bil na razpolago najprimernejši avditorij (igre, na primer, ki jih ponavljajo, je postaja registrirala med oddajo v zasilnih avditorijih po požaru!), morda ni bil pri oddaji, ki je bila obenem tudi snehana, najboljši tehnik, morda igralci niso imeli na razpolago vseh primer nih zvočnih efektov (ne po lastni krivdi), morda trak, na katerega je bila igra posneta, ni bil najboljši itd. Tu je torej nešteto činiteljev, ki vplivajo na to, ali je bila oddaja dobra ali ne. Teže je predstavo umakniti z rednega sporeda, četudi so kake nepopolnosti, to razumemo. Vendar pa je naravno, da nepopolno delo, ki je sicer bilo v oddaji, ne bomo ponavljali.

O tem, ali naj bo delo ponovno v oddaji ali ne, bi moral na vsak način izreči svojo sodbo, oziroma dati svoj pristanek, tudi umetnišk vodja skupine, ki je igro izvajala. To se nam zdi povsem naravno. Saj gre končno tudi za ugled igralske skupine.

Da navedemo primer ene zadnjih ponovitev: trak, na katerega je postaja posnela pred leti med oddajo igro, je bil ponovno v oddaji. Toda ta trak se je med oddajo najmanj štirikrat strgal. Poslušalci so hudomušno in nehudomušno spraševali igralsko skupino, kolikim je bilo med oddajo slabo, da je kar naenkrat zmanjkalo glasu, potem pa se je spet pojavil. Postaja ni namreč povedala in se opravičila, da se je trak strgal. Treba je tudi poudariti, da vsak poslušalec ne pozna vsega radijskega sistema

RADIJSKI

Prenos maše iz stolnice Sv. Justa: Vsako nedeljo ob 10.00 — Kdo, kdaj, zakaj: Vsako nedeljo ob 13.00 — Glasba po željah: Vsak torek, petek in nedeljo od 12.30 do 13 in od 13.30 do 14.45 — Vrtiljak - Pisani odmevi naših dni: Vsak delavnik ob 11.45 — Za vsakogar nekaj: Vsak delavnik ob 12.30 — Pisani balončki: Vsak torek ob 19.00 — Tvor-nica sanj - Obzornik filmskega sveta: Vsak torek ob 21.00 — Zdravstvena oddaja: Vsako sredo ob 19.00 — Širimo obzorja: Vsak četrtek ob 19.00 — Dobrodošle, plošče prvič v oddaji: Vsako soboto ob 13.30 — Pomenek s poslušalkami: Vsako soboto ob 13.30.

TEDEN OD 5. DO 11. JUNIJA

- **PONEDELJEK** ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Znanost in tehnika — S. André: Geotermične električne centrale, F. Orožen: Elektrarne na plimo in oseko; 20.30 Ravel: Otrok in njegov začarani svet, lirčna fantazija; 22.00 Nove knjige in izdaje.
- **TOREK** ob: 18.00 Radijska univerza — M. Pavlin: Trde kovine; 21.00 Za kulisami druge svetovne vojne — S. Martelanc: Pearl Harbor; 22.00 Poezija starodavnih narodov — F. Jeza: Stara japonska poezija.
- **SREDA** ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 O glasbi in glasbenikih v anekdotah; 20.30 Radijski oder: »Leonarda« (Björnson - Konjedic).
- **ČETRTEK** ob: 18.00 Radijska univerza — R. Dolhar: Človek pred avtomatizacijo industrije; 20.30 Londonski orkester »Philharmonie«; ob 21.00 Književnost: Jože Javoršek in njegov roman »Obsedena tehtnica« (A. Rebula).
- **PETEK** ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Šola in vzgoja — J. Miklič: Gojimo družabne čednosti; 21.15 Opera glasba.
- **SOBOTA** ob: 15.30 Radijski oder: Srce in kri (I. Matižič), ponovitev; 18.00 Radijska univerza — S. Janežič: Po revoluciji (konec cikla); 21.00 Radijski oder: Saloma (Wilde - Robida).
- **NEDELJA** ob: 11.00 Oddaja za najmlajše — Z. Tavčar: V krempljih rdečelasca; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi — M. Jevnikar: Grešnik bolan se obhaja.

TEDEN OD 12. DO 18. JUNIJA

- **PONEDELJEK** ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Znanost in tehnika — M. Kalin: Razvoj stroja in gradbeništvu; 20.30 Marschner: »Vampir«, opera v dveh dejanjih; 22.00 Nove knjige in izdaje.
- **TOREK** ob: 18.00 Radijska univerza — M. Pavlin: Nove aluminijeve zlitine; 21.00 Za kulisami druge svetovne vojne (Saša Martelanc); 22.00 Poezija starodavnih narodov — F. Jeza: Arabske poezije.
- **SREDA** ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 O glasbi in glasbenikih v anekdotah; 20.30 Radijski oder: »Manjvrednost« (Svevo - Jevnikar).
- **ČETRTEK** ob: 18.00 Radijska univerza — R. Dolhar: Demografije in mizerije; 20.30 Orkester »Suisse Romande«; 21.00 Književnost

PROGRAM

— Virgilio Brocchi: L'Esca (ocena J. Tavčar).

• PETEK ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Sola in vzgoja — I. Theuerschuh; Nekaj o zdravstveni pedagogiki; 22.15 O slovenski klavirski glasbi.

• SOBOTA ob: 15.30 Radijski oder: Poroka Ivane Philé (Magnoni - Jevnikar), ponovitev; 18.00 Sprehod v prirodo: Čmrlj (T. Penko); 21.00 Radijski oder: Odpri, Alessandra (Pezoti - Kraševc).

• NEDELJA ob: 11.00 Oddaja za najmlajše: Kresna noč (Silih - Curk), ponovitev; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi — M. Tomazin: Vrtič je z rožcami zasajen.

TEDEN OD 19. DO 25. JUNIJA

• PONEDELJEK ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Znanost in tehnika — S. André: Evropa, tretja sila v vesoljstvu; 20.30 Bellini: I Puritani, opera; 22.00 Nove knjige in izdaje.

• TOREK ob: 18.00 Radijska univerza — M. Pavlin: Avtomobilski motorji iz brizgane aluminijeve litine; 21.00 Operacija Cicero (Saša Martelanc); 22.00 Poezije starodavnih narodov — F. Jeza: Perzijska poezija.

• SREDA ob: Slovenščina za Slovence; 18.30 O glasbi in glasbenikih v anekdotah; 20.30 Radijski oder: Vozniki (Terčelj - Peterlin).

• ČETRTEK ob: 18.00 Radijska univerza — R. Dolhar: Človek in šport (končec cikla); 20.30 Berlinski simfonični orkester RIAS; 21.00 Književnost: Deimir Feigel in njegova knjiga »Ob obratu stoletja«.

• PETEK ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Sola in vzgoja — M. Kalan: Kriminalnost raste s človekom od prvih dni življenja; 21.15 Koncert operne glasbe.

• SOBOTA ob: 15.30 Radijski oder: Vijoličasta soba (Balzac - Javornik), ponovitev; 18.00 Sprehod v prirodo: Činčila (T. Penko); 21.00 Slovensko gledališče: Dreta se je utrgala (J. Tavčar).

• NEDELJA ob: 11.00 Oddaja za najmlajše: Divji labodi (Andersen - Lombard); 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: Device tri krasujejo (L. Rehar).

TEDEN OD 26. DO 30. JUNIJA

• PONEDELJEK ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Znanost in tehnika — M. Pavlin: Papirni stroj izdeluje tkanine; 20.30 Purcell: Didone in Enea, opera; ob 22.00 Nove knjige in izdaje.

• TOREK ob: 18.00 Radijska univerza — M. Pavlin: Zaščite jeklenih konstrukcij pred korozijo; 21.00 Ozadje Hirošime (S. Martelanc); 22.00 Poezije starodavnih narodov — F. Jeza: Staroindijska poezija.

• SRERA ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 O glasbi in glasbenikih v anekdotah; 20.30 Radijski oder: Kamniti bogovi (Levi - Mlekuž).

• SREDA ob: 11.00 Oddaja za najmlajše — Z. Ocvirk: Spominčica (ponovitev); 18.00 Radijska univerza

in načina oddaj in snemanj. Ne zna presoditi, kaj in kje je nekaj narobe. Ve le to, da je nekaj časa stvar tekla, potem pa je naenkrat zmanjkalo vsega. Ustvari si sodbo, da z izvajalci nekaj ni v redu.

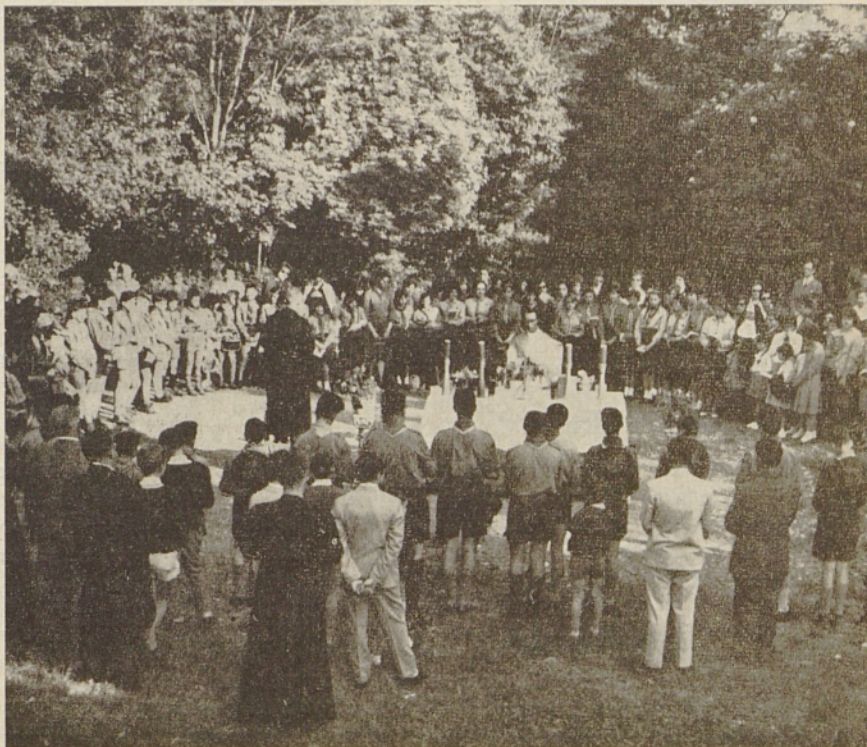
Razumljivo je, da poštaja zahteva od igralske skupine najboljšo izvedbo, ki jo zmore, ne sme pa tudi igralske skupine diskvalificirati s takimi ponavljanji. Zato je po našem mnenju absolutno upravičeno, da igralska skupina dâ tudi svoj pristanek, da se kako delo ponavlja.

In še na eno stvar bi radi opozorili: V naših ponavljanjih prepogosto nastopajo igralci, ki so že mrtvi. Nekoč smo na to že opozorili. Mnogo poslušalcev se je že proti temu izreklo in pritožilo. Ne vemo, kako je v celoti v nacionalnem programu. Vemo pa, da na primer ni na italijanski postaji kake igre, v kateri bi zaslišali glas pokojnega Rollija. Pri nas pa je tega vse preveč. Če bi bilo tako v nacionalnem programu, ne bi to niti tako neprijetno zvenelo, ker je to mnogo širši okvir kot pa je naš. Naša postaja pa je tako zelo lokalna. Naši poslušalci glasove poznajo. Naš pokojni Rebec in pokojna gospa Turkova sta pogosto nastopala zaradi posebnih okoliščin, v katerih pač delujemo. Zdi se, da bi zahtevala že sama obzirnost, da bi izbirali le tiste igre za ponavljanje, v katerih ne nastopajo že umrli igralci. Še bolj naravno pa se nam zdi, da bi s sporeda ponovitev črtali tiste igre, v katerih igra ta ali oni pokojni kako slabo vlogo, skrivnen karakter, čarovnike ali čaravnice in podobno.

Razumemo, da igra tu denarno vprašanje določeno vlogo, ker pač postaja za ponovitev ne plačuje nobene odškodnine. Okoristi se s tem, ker je izvedbo posnela med oddajo in je zdaj to nič ne stane. Vendar bi bil potreben za take ponovitve vendar nek izbor. Ne dvomimo, da bi med številnimi drugimi posnetki le našli dovolj dobrega gradiva.

Razen tega mislimo, da drži tudi tisto, kar pravijo poslušalci: da si namreč želijo novih iger, ne pa ponavljanj in to celo večkratnih ponavljanj. Enkratno ponavljanje še gre, če je izvedba res vsestransko dobra, če pa ne, pa naj bi bile po možnosti vendarle vsaj nove zasedbe, da bi v igralskem oziru prinesla oddaja nekaj novega.

A. T.

Z mladinskega dne. Mladžna se je zbrala ob oltarju v dolini Marijanišča

ODSTAVKI

Smer: Rim

Zgodilo se je tudi pri nas. Neka naša rojakinja, lepa, sveža, lepih nog, plavalasa, zala deklica osemnajstih let, je zapustila vse, dom, starše, šolo prijatelje, teto in strica, poiskala denar, ki ga je oče skrbno hranil za slabše čase, ki bodo prišli ko bo Kuba dobila atomsko bombo in odšla, ali bolj točno, se odpeljala, slavi, filmski slavi naproti. Toda žal, vse se je žalostno končalo. Neusmiljena policija jo je na očetov ukaz poslala domov. Oh ti očetje, ki ne razumejo in ovirajo nagnenja svojih otrok! Mi smo prepričani, da bi deklica uspela. Saj je obiskovala igralsko šolo SG! Škoda!

Pozabi, deklica, pozabi! Človek mora znati premagati najhujša razočaranja- Mi smo pri enaindvajsetih letih že sivi od prehudih razočaranj, ki smo jih doživeli! Pravzaprav pa si ti, porednica, previsoko merila! Gotovo si že sanjala o ameriških avtomobilih, milijonih, intervjujih, na letališčih in postajah množicah častnikarjev in fotoreporterjev, med katerimi morda tudi naš Magajna, vsi zate, samo za te! Prepričana si že bila, da boš zasenčila slavo Sofije Loren, Gine Pertotove, pardon, Lollobrigide in Tine Piche (beri:), kajne? In v mislih si že imela povratek v svoj rojstni kraj, med nas preprosteže, ti, slavna filmska zvezda! Mi bi takrat pritekli, pritekli vsi, ne glede na politična mišljenja, vzklikali bi ti in ti bi nam odgovarjala: »Grazie, grazie! Thank you! Thank you!« Porivali bi se, se skušali potisniti v ospredje in ti nudili listke, slike in menice, da bi nam podarila svoj podpis! Tudi mi bi dali vse svoje moči, da bi se potisnili v ospredje, vendar bi gotovo imeli smolo kot vse življenje, ker bi pred nami gotovo stal inž. Miran Pavlin ali pa preč. gospod Živec, župnik v Bazovici!

Tiskarski škrat

Demokracija, Trst-Gorica (Trst, Gorica, Reka, sloboda nas...), 15. maja 1961. Na drugi strani, na koncu članka »Proglas goriške slovenske demokratske skupnosti«, piše: »Živela demokracija, živela slovenska skupnost na Goriškem! Vodstvo slovenske demokratske zveze v Gorici«. Ii vzkliki nas spominjajo na nekaj povsem drugega kot je demokratska zveza. Sicer pa, živela!

Zopet škrat

Primorski dnevnik je, pa čeprav v članku, ki ga je, gotovo na prošnjo, gostoval, omenil Mladiko. Kako naj pa imenujemo tale »škrat«? V omenjenem članku so nas celo citirali! Iz hvaležnosti smo tri ure poslušali zbor Jacobus Gallus!

Ugotovili smo

Po dolgotrajnem raziskovanju in ugotavljanju, ki nas je stalo mnogo truda, smo ugotovili, da je stavek, ki je bil največkrat napisan po naših tednikih, dnevnikih in revijah, naslednji: »Ali si že poravnal naročnino?!«

Ne bomo odkrili Amerike s trditvijo, da je Radio Trst A najbolj priljubljena slovenska radijska postaja. Ni pa priljubljena samo postaja, priljubljeni so in mnogo simpatije vzbuja tudi njeni sodelavci, napovedovalci. Neka naša znanka, na primer, je zelo žalostna, ker da ne sliši več liričnega glasu Jožka Gerdola. »Božanski, sladek, božajoči, najlepši na svetu!« Takšna je njena ocena njegovega glasu. Čeprav smo jo že večkrat nahrulili, naj se kar sama obrne do njega, nas vsak dan muči z vprašanji. Vprašuje nas tudi če je lep. Če je lep? Ojej... moj Bog... lep... ne vem...! Lahko rečemo, da ni grd, nasprotno, lepe zunanosti je! Nicola Arigliano se, na primer, lahko v vsakem trenutku skriva pred njim!

Milko Škofič

Kaj zavirate Milku Škofiču? Res, to in ono hm, dejstvo pa je in naše osebnosti naj nam odpuste, da je Škofič najpopularnejši Slovenec, pa čeprav uživa upravičeno slavo v večji meri v tujini kot doma. Res, prava naša korenina, z vsemi dobrimi lastnostmi in s srcem, ki ga je sam med. Ljuba Bodin (filmska zvezdica, ki je nekoč doma s še kar dobro mero metala žoge v koš), mu je gotovo zelo hvaležna za popularnost, do katere ji je pomagal. Toda s tem je povečal popularnost tudi sebi in revije so zopet polne slik družine Lollobrigida. Tudi malemu Milku posvečajo veliko pozornost. Nekje smo brali, da ga že sedaj, tako mladega učijo že kar treh jezikov! Tudi slovenščine? Če je Škofič naročen na Mladiko, naj nam, prosimo, to sporoči!

Cenzura

Naša dejavnost ni omejena samo na pisanje teh odstavkov za Mladiko. Kaj še! Smo tudi komediografi, veste?! Ja! Napisali smo komedijo, ki naj bi jo uprizorilo tržaško dramsko gledališče, toda cenzura nam jo je raztrgala! Potrta, prepisujemo to kar je še ostalo:

Drugo ali tretje dejanje. Ko se zavesa odgrne, stoji na odru pet fantov. Prvi je oblečen v duhovnika in ima na prsih napis: Katoliški glas. Drugi je oblečen rdeče in nosi napis: Primorski dnevnik. Tretji ima belo srajco in rdečkaste hlače ter nosi napis: Novi list. Četrti je oblečen ameriško in ima na hrbtu napis Demokracija. Peti kleči in sadi v rdečo zemljo drevesce. Napis: Gospodarstvo. Ob strani stoji še mežnar s kadičnico. Napis: Naš vestnik.

GLAS: Pred in med volitvami.

Fantje planejo drug proti drugemu in se začnejo tepsti. Fanta z napisom »Katoliški glas« in »Demokracija« proti fantoma z napisom »Primorski dnevnik« in »Novi list«. Fant z napisom »Gospodarstvo« pa kdaj pa kdaj zamahne po njih hrbtih, toda vedno po hrbtih fantov, ki nosita napis »Demokracija« in »Katoliški glas«. Šesti fant, mežnar z napisom »Naš vestnik«, pije ob strani vino iz stekleničice in se premaguje.

GLAS: Ob važnem vprašanju.

Bobra se sedaj ponovi, samo v omiljeni obliki. Fantje se samo suvajo in porivajo.

GLAS: Vedno!

Tokrat se samo ščipajo.

Zastor.

VABIMO NA KROŽNI IZLET PO AVSTRIJI

Slovenska prosveta v Trstu organizira petdnevno potovanje po Avstriji.

Vabljeni so predvsem slovenski izobraženci, dijaštvo in drugi, ki jih zanima spoznavanje tujih dežel.

Izlet od 27. do 31. julija 1961

Cene boste izvedeli iz časopisja, kakor tudi vse ostale podrobnosti o izletu.

Javite se osebno ali po dopisnici na sedež Slovenske prosvete, ulica Trento 2/II Trst.

PROGRAM

CETRTEK, 27. JULIJA: Odhod ob 5. uri zjutraj iz Trsta. Ustavimo se v *Trbižu*, pri *Gospe Sveti* na Koroškem, kjer bo tudi kosilo.

Postojimo še v *Judenburgu* in *Seebergu*; ob 17. uri prihod v *Maria Zell*.

PETEK, 28. JULIJA: *Maria Zell*. Duhovno srečanje; ogled svetišča, kosilo; odhod približno ob 14. uri proti *Dunaju*. Prihod na Dunaj približno ob 19. uri. Večerja, nato ogled mesta.

SOBOTA, 29. JULIJA: Ves dan na razpolago za ogled Dunaja. Prenočimo na Dunaju.

NEDELJA, 30. JULIJA: Drugi dan posvečen ogledu Dunaja. Proti večeru odhod proti *Grazu*. Večerja in prenočitev v *Grazu*.

PONEDELJEK, 31. JULIJA: Dopoldne ogled *Graza*, nato odhod proti *Celovcu*. Večerja v *Celovcu* in povratek v Trst.

Izlet bo z avtobusi! Proga je dolga približno 1200 km.

Organizatorji žele izletnikom nuditi čim več novega in prijetno slovensko vzdušje na pot.

Literarni pogovori

Jožica Korže. Iz Vaših pesmi sem izbral tri najboljše in jih bomo objavili v prihodnjih številkah revije. Ko boste pesmi ponovno brali, boste verjetno sami začutili trdote, ki jih boste morali še premagati.

Lev Detela. Vaša pošljka je bila obilna, zahtevala je doseli dela. Hvala! Ali bi poslali še kaj? In kaj bolj vedrega.

Milena Merlak-Detela. Zelo lep jezik je v Vaši pesnitvi. A rodilo jo je tragično doživetje. Preveč bi bilo tragike za revijo, če bi objavili oba prispevka v isti številki.

Igor. Vaša pesem ne zveni. Premagati morate popisovanje. Zapijte, če Vam srce prekipeva. Ali pa pišite kaj drugega, le pesmi ne.

D. P. Prejeli smo Vašo resolucijo. Kakor je dobra, jo težko objavimo, ker je preveč odmaknjena od problematike tukajšnjih Slovencev. Verjetno smo tako daleč narazen, da težko razumete naš položaj. Mi smo na domačih tleh in imamo bistveno drugačno vlogo in naloge. Z zanimanjem spremljamo Vaše delo, ga občudujemo. Širimo Vaše publikacije, knjige Kulturne akcije, ki jim morajo priznati kvaliteto in resnost vsi. Revija, ki je pa odraz te zemlje, pa ima svojo nalogo. Saj ne boste zamerili.

M. L. Ni važna samo tematika, ampak tudi jezik. Vzemite v roke slovnico, ker je v Vaših prispevkih preveč napak, čisto jezikovnih napak. Pa tudi slog je nemogoč. Črtica je nekaj lepega, jezikovno čistega, miselno dognanega in slogovno izčiščenega. V njej ne sme biti ničesar odveč. V Vaši črtici vsega tega ni. Zato ni še zrela za objavo.

S. N. Sonet je nekaj lepega, če je res sonet. Svetoval bi Vam, da izberete bolj svobodno obliko.

Re. »Morje, morje...« z idiličnimi slikami je pesnitev v prozi. Vendar bi morda kazalo, da bi napisali tudi kaj o neizprososti morja. Zdi se, da bi lahko.

So. Vaša proza je folklor. Vendar ni pristna, ker ste dodali ljudskemu gradivu že marsikaj svojega. Kaj je zdaj Vaše in kaj je narodno blago?

M. D. Vaša proza nima umetniško-literarnih teženj, ampak je grob, naturalističen popis. Zato ni za nas.

K. S. »Čas in misel« je bolj razprava kot literarna zvrst. Vendar sodi ta razprava v kako filozofsko revijo.

Vsem sodelavcem in bralcem priporočamo pesniško zbirko Brune Pertotove »Moja pomlad«. Ponudite jo tudi znancem in prijateljem!

Jože Peterlin

NOVA MANUFAKTURNA TRGOVINA

Josip Podobnik

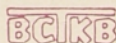
OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 21-090

*Zadovolji vsak okus, ima veliko
izbiro in solidno postreže*

KNJIGARNA IN PAPIRNICA

TRST
UL. PAGANINI 2

Fortunato

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TELEFON ŠT. 38-101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

Kerže

TRST, Trg S. Giovanni 1

TELEFON 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

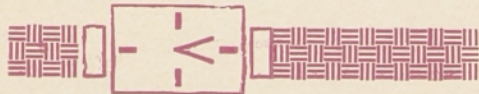
URARNA IN ZLATARNA

MIKOĽJ

TRST

Campo S. Giacomo 3

Telefon 95-881

Ko gradite ali prenavljate svoje domove, se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA

Dobili boste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

DROGERIJA

KAREL PODOBNIK

OPČINE - Proseška ulica 22 - Telefon 21-552

Zaloga vsega potrebnega blaga
Postrežba je hitra in solidna

Za dobro voljo

Neki Skandinavec s podplutimi očmi in krvavečim nosom sedi na tlaku pred barom in toliko, da ne počni od smeha.

Mimoidoči se ustavi: »Zakaj pa se smejete?«

Mož: »Bil sem v tem baru, pa mi jo je nekdo primazal, češ, tu imaš, prokleti Norvežan. In potem me je vsekal še po nosu: Tu imaš, norveška propalica Haha!«

»Ne vidim, kaj bi bilo v tem zabavnega,« je rekel mimoidoči.

»Če sem pa Šved.«

Profesor kemije je vprašal študente, kateri bi bil po njihovem največji doprinos kemije na svetu.

Nekdo se je brž oglasil: »Blondinke!«

Obema se zelo mudi — možu in ženi.

On (vstopi): »Kaj je za kosilo in kako je z Ivančkom?«

Ona: »Rebrca z zeljem in gliste.«

Miloš vozi po mestu z avtomobilom. Eno roko drži na volanu, drugo drži lepemu dekletu okrog vratu.

Policaj ga zapazi in zakriči:

»Rabi obe roki!«

»Rad,« odgovori Miloš, »toda kako naj potem vozim?«

Nekdo, ki je dosegel visok položaj v ministristvu, se odloči, da bo obiskal domačo vas.

»Upam, da so izvedeli o mojem visokem položaju?« vpraša svojega sošolca iz osnovne šole.

»Gotovo.«

»In kaj pravijo?«

»O, nič ne rečejo, samo smejejo se.«

Tine se prav boječe približa k pisalni mizi svojega šefa.

»Kaj je? Kaj hočete?« ta nejevoljno vpraša.

»Rad bi vam javil, da se jutri poročim,« odgovori Tine.

Tedaj se je sitni šefov obraz raztegnil v dobrovoljen nasmeh:

»Čestitam. Me veseli, mladenič. Zelo mi je prav, kadar se moji uradniki poroče, kajti po poroki veliko raje prihajajo v urad.«

Minister je obiskal umobolnico majhnega mesta. Po obisku se nenadoma spomni, da mora nekaj važnega telefonirati predsedniku republike. Prosi za zvezo in čaka. Mine pet minut, mine deset minut — zveze ni. Jezen pokliče minister telefonistko in vapije:

»Že pred četrto ure sem prosil za zvezo s predsednikom republike. Kaj ne veste, kdo sem jaz?«

»Ne,« mirno odgovori uradnica, »vem pa, kje ste.«

CENA 100. LIR